Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

№ 3 (20. 570) • 1990 йил 4 январь, пайшанба • Баҳоси 3 тийин.

ДАСТЛАБКИ ОДИМЛАР

● ЎТГАН ЙИЛГИ ЮТУҚЛАРНИ МУСТАҲКАМЛАБ, ЯНГИ ЙИЛНИНГ ДАСТЛАБКИ КУНЛАРИДАНОҚ ЮКСАК СУРЪАТ БИЛАН.

● ЭЛ ДАСТУРХОНИ ТЎКИНЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ ЙЎЛИДА.

● ИШЧИ ЎРИНБОСАРЛАРИ ТЎҒРИСИДА ҒАМХЎРЛИК ҚИЛИШ — ҲАР БИР КОЛЛЕКТИВНИНГ ЖОНАЖОН ИШИ.

• ФАРҒОНА

Нон комбинатининг макарон ишлаб чиқариш цехи коллективи ўтган йилги план топшириқларини муддатидан илгари бажарди. Бундай муваффақиятларга қўл кучини камайтирган ҳолда ишлаб чиқариш жараёнларини механизациялаштириш туфайли эришилди. Айниқса, хамир қориш, ун элаш, агрегатларнинг ишга туширилиши меҳнатчиларнинг юкини бир неча баравар енгиллаштирди. Ҳозир бу машиналар ёрдамида бир сменада 10—15 тонна ун эланиб, 35—40 тоннагача хамир қорилмоқда.

— Янги йилдан маҳсулотни электр транспортёр воситасида ташишни жорий қилдик, — дейди комбинат бош инженери Ҳ. Файзиев. — Техника шарофати билан юк ташишдан йилига 45 минг сўм маблағ тежаб қоламиз.

Т. ҲАМИДОВ,
«Совет Ўзбекистони» жамоатчи мухбири.

• АНДИЖОН

Уй меҳнати фабрикасида уй бекалари ва болали аёлларни ижтимоий фойдали меҳнат билан банд қилиш борасида бир қанча тадбирлар амалга оширилаяпти. Жумладан, шаҳардаги бўшаб қолган эски бинолар реконструкция қилиниб, тикув цехлари очилмоқда. Кечагина бу ерда атлас тўқиш ва трикотаж кийимлар ишлаб чиқариш цехлари ишга туширилди. Шу туфайли 250 нафар аёл ўз иш жойига эга бўлди.

Фабрика областнинг бир қатор районларида ҳам ўз филиалларини ташкил этишга киришди. Бугунги кунга келиб, Жалолқудуқ районининг Ойим қишлоғида, Қўрғонтепа, Москва районлари ва Ленинск шаҳрига қарашли қишлоқларда корхона филиаллари ишлаб турибди.

— Иш билан банд бўлмаган аҳоли кўп, — дейди фабрика директори Д. Зоҳидов. — Шунинг учун ҳам қишлоқларда бекор ётган биноларни ремонтдан чиқариб, цехлар очишга ҳаракат қиляпмиз. Бу йил шу йўл билан 10 дан зиёд филиаллар ташкил этмоқчимиз.

К. НИШОНОВ,

• СИРДАРЁ

Шаҳардаги рефрижератор вагонлари ремонти депосида ёш кадрлар билан ишлашга алоҳида эътибор берилмоқда. Уч минг ишчига эга бўлган бу коллективда Иттифоқимизнинг турли ҳунар-техника билим юртларини тугаллаб қайтган ёш мутахассислар 1990 йилнинг дастлабки кунидан касб сир-асрорларини эгаллашга киришдилар. Бу соҳада уларга Р. Еникеев, Н. Терченко, М. Лаврушенко каби тажрибали ишчилар устозлик қилишяпти.

Депода ишчи касбини улуғлаб келаётган оилалар ҳам анчагина. Ана шундай оилалардан бири ёш ишчи Рамил Еникеевлар оиласидир. Унинг отаси Рашид ака ва онаси Гулнора ая бир неча йилдан буён шу коллективда ишлаб, кўпчилик орасида обрў-эътибор қозонишган. Ўғилларининг бу касбни танлашида уларнинг роли катта бўлди, албатта. Эндиликда Еникеевлар сулоласи 19-электр цехида илғорликни қўлдан беришмаяпти.

Қ. ХОЖИЕВ,

СУРЪАТНИ СУСАЙТИРМАЙ

Қашқадарё область Яккабоғ районидаги буғдой тортиш заводи коллективи ўтган йили меҳнатда яхши натижаларга эришди. Корхонада бир кеча-кундузда сурункасига 100 тоннадан ва ундан ҳам ошириб маҳсулот тайёрланди. Натижада йиллик топшириқ муддатидан анча олдин адо этилди. Йил охиригача планда белгиланганидан анча кўп иш бажарилиб, истеъмолчиларга ва савдо ташкилотларига кўплаб тонна биринчи ва иккинчи навли ун жўнатишга муваффақ бўлинди. Завод ишчилари Янги йилнинг дастлабки кунидан бошлаб ўтган йилги суръатни бўшаштирмай ишламоқдалар. Коллективнинг бундай муваффақиятида қатор омиллар қўл келаётир. Чунончи заводда ижтимоий масалаларга алоҳида эътибор берилаётир.

Суратларда: 1. Корхонанинг илғор ишчиси Соҳиба Бердиева. 2. Завод бағрида барпо этилаётган аралаш озуқа цехи. 3. Моҳир слесарлар С. Ҳасанов ва Ю. Жўраевлар.

В. МОЛГАЧЕВ суратлари.

ХАЛҚ БИЛАН БИРГА— ҚАЙТА ҚУРИШ ЙЎЛИДАН

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари И. А. КАРИМОВнинг 1989 йил 30 декабрда республика фаоллари йиғилишида қилган доклади

Ўртоқлар!

1989 йилнинг декабрь ойи катта ижтимоий-сиёсий аҳамиятга молик воқеаларга бой бўлди. 9 декабрь куни КПСС Марказий Комитетининг Пленуми бўлди, Пленум СССР халқ депутатлари II съездини ўтказиш билан боғлиқ масалаларни муҳокама қилди. Съезднинг ўзи 12 декабрдан 24 декабргача давом этди ва кураш қизғин тус олганлиги билан ажралиб турди, унда кўпгина муҳим қарорлар қабул қилинди. КПСС Марказий Комитетининг Пленуми Литва Компартияси XX съездининг КПССдан чиқиш тўғрисидаги қарори партияда вужудга келтирган мислсиз вазиятни муҳокама қилиш учун 25-26 декабрь кунлари яна тўпланишга мажбур бўлди.

Бу воқеалар қайта қуришнинг янги бурилиш босқичида партия билан халқ ҳаётида юз бераётган мураккаб, тиғиз, зиддиятли жараёнларнинг ифодаси бўлди. Бунинг устига ана шу жараёнлар Шарқий Европа мамлакатларидаги ҳамда дунёнинг бошқа қитъаларидаги жўшқин ва баъзан фожиали воқеалар билан бир вақтда юз бермоқда.

Шу сабабли юз бераётган жараёнларни қизиғида таҳлил этиб, ундан дастлабки хулосаларни чиқариб олиш, тегишли сабоқ олиш қатъий заруратга айланди. Бинобарин, фавқулодда вазиятлар тақозо этаётган долзарб, шошилинч вазифаларни белгилаб олишимиз керак.

Мамлакатдаги кескин вазиятни, сиёсий кураш авж олиб бораётганлигини ҳисобга олиб, республика партия ташкилотининг принципиал позициясини, Ўзбекистондаги барча партия, совет, хўжалик идораларининг, жамоат ташкилотларининг ҳаракат программасини аниқлаб олиш, барча соғлом кучларни долзарб вазифаларни ҳал этиш учун жипслаштириш ва сафарбар этиш зарур.

Съездда бўлиб ўтган қизғин мунозаралар ва съезд қабул қилган ҳужжатлар мазмунини такрорлашга ҳожат йўқ. Съезднинг қандай ўтаётганлиги телевидение ва радио орқали кўрсатилди ва эшиттирилди, стенография ҳисоботи «Известия»да эълон қилинди, оммавий ахборот воситалари съезд ишини батафсил ёритдилар ва ҳозир ҳам кенг шарҳламоқдалар. Хуллас съезднинг қандай ўтганлиги яхши маълум.

II съезд қайта қуриш йўлидаги янги муҳим қадам, бундан буёнги туб ўзгартишлар ва жамиятимизни янгилаш сари шиддатли юриш бўлди. Лекин у ана шу йўлдаги жуда катта қийинчиликларни, чигалликларни, жиддий хавф-хатарларни ҳам янада яққол кўрсатди.

Шунинг учун ҳам бундай қаттиқ мунозаралар нима учун юз берганлигини, қандай кучлар қандай манфаатларни кўзлаб ҳаракат қилганлигини, юзаки қараганда расмий масалалар, хатто иш тартиби билан боғлиқ масалалар юзасидан съездда авж олган у ёки бу қизғин даҳанаки жангларнинг моҳияти қандайлигини тушуниб етиш муҳимдир. Буларнинг ҳаммаси ҳозир ва келгусида қандай оқибатларга олиб келишини англаб етиш керак.

Жамиятимиз қийин даврни бошидан кечирмоқда, қайта қуриш қийинчилик билан бормоқда. Ҳозирги пайтда ҳаётнинг ўзи ҳар бир совет кишисининг олдига қандай дастурни тутиш, ким билан ва қаёққа бориш, кимнинг шиорларини қўллаб-қувватлаш, нима учун кураш олиб боришни танлаб олиш заруратини қўймоқда. Воқеаларнинг бундан буёнги ривожи қандай боришини: танлаб олинган социалистик негизда қайта қуриш ва янгилашнинг қийин ва бирдан бир тўғри йўлидан борадими ёки баъзи бировлар таклиф этаётганидек, юксалишнинг азоб-уқубатли йўлини қайтадан бошлаш учун, кўп авлодларнинг қони ва пешона тери ҳисобига қўлга киритилган ютуқларни ўчириб ташлаб орқага, капитализм манбаларига қайтиш керакми — буни ҳар бир кишининг айни шахсий позицияси белгилаб беради.

Бошқа йўл йўқ. Ҳозир ҳар бир киши ўз йўлини танлаб олиши лозим. Мавҳумликни, қатъиятсизликни ҳаётнинг ўзи рад этмоқда. Ҳаёт кутиб туришга, жим туришга, кимларнингдир орқасига яширинишга, обрўли кишилар, эски ақидалар, сийқа цитаталар ва шиорлар орқасига яширинишга ҳар қандай уринишларни рад этмоқда. Улар айниқса коммунистлар учун, ҳокимиятга ва одамларнинг ишончига сазовор бўлган раҳбарлар учун яроқсиздир.

Ҳозирги вақтда энг асосий талаб ҳамма учун ва ҳар бир киши учун дахлдор бўлган барча долзарб муаммоларни тўла-тўкис билиш ва шу муаммолар юзасидан ўз фикрига эга бўлишдан, уларга нисбатан ўз позициясини аниқ белгилаб олиб, уни қатъият билан амалга оширишдан иборат.

Гап энг аввало жамиятимиз турмушида, қайта қуришга раҳбарлик қилишда Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг тутган ўрни ва роли ҳақида бормоқда.

Съезд кун тартибига СССР Конституциясининг 6-моддасини муҳокама қилишни киритиш ёки киритмаслик тўғрисидаги масала жамоатчиликда энг кенг фикр уйғотди ва бу фикрлар турлича бўлди. СССР Олий Совети мажлисларида бошланган бу қизғин баҳсларнинг сабаби нимада?

Ахир биз ҳаммамиз жамиятимизда партиянинг обрўси ва раҳнамолик мавқеи расмий ёзувлар ёки декларациялар билан белгиланмаслигини, балки мамлакатнинг ва ҳар бир регионнинг сиёсий, иқтисодий, ижтимоий-маданий ва ғоявий-маънавий турмушида партия ташкилотлари ва партия комитетлари тутган муҳим амалий ўрни билан белгиланишига ҳаммамиз қўшиламиз.

Партия ўзининг раҳнамолик ўрнини энг аввало ўзининг ғоявий позициялари билан, бу позицияларни амалга ошириш қобилияти билан, ўртага қўйилган мақсадларга эришишни кўзлаб одамларни ишонтириш ва жалб этиш, жипслаштириш маҳорати билан, ўзининг маънавий нуфузи билан қўлга киритади. Шу сабабли буни Асосий Қонунга ёзиб қўйиш шу қадар зарурми, айтмоқчи 1977 йилгача амал қилиб келган СССР Конституцияларида бундай ёзув йўқ эди-ку?

Масаланинг моҳиятини билмаган киши бу ерда гап партия билан мамлакат бошидан кечираётган даврнинг моҳияти ва мураккаблиги ҳақида бораётганини англаб олиши қийин. Партия қайта қуришни бошлаб бериб ва уни йўналтириб, жамиятимизнинг сиёсий структурасида ва иқтисодий системасида туб ўзгаришларни амалга оширмоқда. Бу ўзгаришлар ҳақиқатан ҳам Советларнинг тўла халқ ҳокимиятини таъминлашга, партия, совет ва хўжалик идораларининг вазифаларини белгилаб қўйишга, регионларнинг ўзини ўзи бошқариши ва иқтисодий мустақилликка ўтишига қаратилган.

Лекин ана шу мураккаб ўзгаришларнинг механизмлари ҳали ҳозирча пухталаштирилгани йўқ, Советларда эса тўла ўзини ўзи бошқаришни таъминлайдиган структура тузилмаган, республикалар ва регионларнинг дастлабки иқтисодий ва ижтимоий даражасидаги нозик тафовутлар аниқланмаган, республикалар ва регионларнинг хўжалик ҳисобига ўтказилиши уларнинг орасидаги бу тафовутларни чуқурлаштиради холос.

Умуман мамлакатда ва айрим республикаларда юз бераётган молиявий аҳволни олиб кўрайлик. Мисол учун олганда Болтиқбўйидаги барча республикаларда халқ хўжалигида таркиб топган структура ва нарх сиёсати туфайли даромадлар ҳаражатлардан кўп бўлса ва даромаднинг ана шу ортиқча қисмидан ўз эҳтиёжи учун фойдаланиш имконияти бўлса, Ўзбекистон ССРда эса тармоқлардаги номутаносиблик ва бузилишлар, нарх белгилаш иқтисодий механизмининг бузилиши оқибатида республика бюджетидаги камомад йилдан-йилга кўпайиб бораётган бўлса, бюджетнинг сарф-харажатлар қисмини қоплаш учун Иттифоқ бюджетидан маблағ мунтазам жалб этилаётган бўлса, иттифоқдош республикаларнинг хўжалик ҳисобига ўтиши чоғида уларнинг дастлабки позициялари тенглиги ҳақида қандай гап бўлиши мумкин. Қайта қуриш одамларнинг даромадлар ва турмуш даражаси жиҳатидан ижтимоий табақаланганлигини кўрсатган бўлса, корхоналарнинг хўжалик жиҳатидан мустақиллигини таъминлашга, кооперативлар тузишга доир дастлабки қадамлар эса бу ижтимоий табақаланишни кучайтирди. Миллатлараро муносабатлар кескинлашди, бу соҳадаги муаммолар турғунлик йилларида зўр бериб яришиб келинган эди.

Ана шундай шароитда кўп миллатли мамлакатимиздаги барча синфлар ва халқнинг ижтимоий табақалари, барча миллатлар ва элатлар вакилларини ўз сафларида бирлаштирган партиягина жамиятни ижтимоий ва миллий белгиларига қараб ажралиб кетишдан сақлаб турган бирдан-бир жипслаштирувчи кучдир. Ҳозирги пайтда партия барқарорликнинг бош омили, социализмга қарши кучлар йўлидаги асосий ғовдир. Шунинг учун ҳам партияга қарши кенг ҳужум қилинмоқда.

Конституциянинг 6-моддаси ижтимоий-сиёсий ташаббусни партия қўлидан тортиб олиш, олдин уни сиёсий майдоннинг бир қисмини бўшатиб беришга мажбур қилиш, кейинчалик эса уни сиёсий майдондан бутунлай четга суриб қўйиш, жамиятимизни бошқа, носоциалистик йўлга буриб юбориш учун баҳона холос. Шунинг учун ҳам мухолифларимиз шошилишмоқда. Улар учун партия ташаббуси билан бошланган қайта қуриш энг қийин, бурилиш тусидаги босқични бошидан кечираётганда, ҳали у иқтисодий соҳада ва айниқса ижтимоий соҳада реал натижа бермай туриб, 6-моддани мумкин қадар тезроқ чиқариб ташлаш жуда муҳимдир. Бунинг учун партия раҳбарлигидаги айрим даврлар ва хатолар шунчаки танқид қилинмади, балки умуман партияни, унинг бутун фаолиятини қора қилиб кўрсатиш ва обрўсизлантириш учун тўғридан-тўғри ҳужум қилинди. СССР Конституциясининг 6-моддаси тўғрисидаги бутунлай қонунга мувофиқдек кўринган мунозара замирида амалда ана шулар яширинган эди.

Бу кун тартибидаги бошқа масалаларга ҳам тўла-тўкис тааллуқлидир. Масалан, регионлараро депутатлар группаси томонидан фаол қўллаб-қувватланган Болтиқбўйи республикалари депутатлари СССРда конституцион назорат тўғрисидаги масала муҳакама қилинмасдан олдин 1939 йилги Совет-Германия шартномасини (Молотов-Риббентроп битими деб аталган шартномани) ўрганиш ва баҳолаш комиссиясининг хулосасини эшитишни таклиф қилдилар. Кун тартибига бундай ўзгартиш киритишнинг моҳияти нимада?

Шартномани ташқи сиёсий принципларимиз ва съезд томонидан берилган ғоявий-сиёсий позициядан келиб чиқиб муҳокама қилиш Болтиқбўйи республикаларининг Совет Иттифоқи составига киришининг Конституцияга мувофиқлигини тағин ҳам қаттиқроқ қилиб шубҳа остига олиш имконини берган бўлур эди. Бинобарин, конституцион назорат ғоясининг ўзини рад этишга имконият берган бўлур эди.

Бу эса, ўз навбатида, шунга олиб келар эдики, Совет федерацияси қайта тузилаётган, янги мазмун билан тўлдирилаётган ҳозирги пайтда, иттифоқдош республикалар билан марказ ўртасидаги ваколатлар қайтадан тақсимланаётган ҳозирги пайда биз давлат қурилишининг жуда мураккаб муаммоларини ҳамда жуда кўп низоларни кўриб чиқиш ва ҳал этиш воситасидан маҳрум этилган бўлур эдик. Бу эса иттифоқимизни парчалаб ташлашга, уни миллий хонадонларга ажратиб юборишга, давлатимиз негизларига путр етказишга уринаётган кишиларга керак.

Съезд кун тартибидаги деярли ҳар бир масалага доир баҳслар ортида ошкора ва яширин сабаблар бор эди. Олий Совет тавсия этган кун тартибини ҳимоя қилиш учун бутун бир иш кунини сарфлашга тўғри келди.

Бу аҳвол кўпларнинг ғашига тегмоқда, кўп одамлар эса буни вақтни беҳуда ўтказиш деб ҳисоблашмоқда. Лекин кўпчилик овозни таъминлаш учун иккиланаётган депутатларни ишонтириш, киритилаётган у ёки бу таклифнинг ҳақиқий моҳиятини кўрсатиб бериш керак эди. Энг муҳими эса бюрократ амалдорлар билан эркин фикрловчи радикаллар ўртасида баҳс бормаётганлигини, балки социализмнинг, ижтимоий-давлат тузумимизнинг асосий принципларини сақлаб қолиш учун чинакам жанг бораётганлигини бутун халққа кўрсатиб бериш керак эди.

Бу жанг иқтисодиётни соғломлаштириш тадбирлари, иқтисодий ислоҳотнинг босқичлари ва ўн учинчи беш йиллик планини ишлаб чиқишга принципиал ёндашувлар тўғрисидаги ҳукумат программасини муҳокама қилиш чоғида жуда яққол намоён бўлди. Н. И. Рижков докладидаги асосий қоидаларни олиб кўрайлик. Нима, улар етарли даражада теран эмасми? Аксинча. Масалан, бизнинг республикамиздаги кўпчилик депутатларда ишлаб чиқариш воситаларига мулкчилик шаклларини хусусийлаштириш юзасидан ҳукумат белгилаётган тадбирлар: келгуси беш йилликда давлат мулки салмоғини 30 процентгача камайтириш, қолган қисмини акционерлик жамиятларига, кооперативларга ва шахсий фойдаланишга мулк қилиб бериш ва шу йўл билан давлат мулкининг устун аҳамиятини тугатиш шубҳа туғдирмоқда.

Программанинг конкрет тадбирлари юзасидан баҳслашиш мумкин ва керак. Бу ўринда энг муҳими — қуйига оғиб кетишни қанчалик тезроқ ва самаралироқ тўхтатиш ва одамларнинг асосий ҳаётий эҳтиёжларини қаноатлантиришни реал тарзда яхшилаш — озиқ-овқат маҳсулотлари билан, халқ истеъмоли моллари, уй-жой, ижтимоий, маданий-маиший соҳанинг энг оддий объектлари билан таъминлашдан иборат. Пулнинг қадрсизланишига қарши кураш, одамларнинг турмуш даражасини барқарор қилиш жуда ўткир масаладир. Кўп депутатлар, жумладан республикамиздан сайланган депутатлар шу ҳақда гапирдилар. Бу хусусда ҳукуматни танқид қилишга арзийдиган ишлар бор, жуда кўп амалий таклифлар киритилди, улар ҳукумат программасини узил-кесил таҳрир қилиш чоғида ҳисобга олинди.

Мамлакатимиздаги барча халқ депутатлари каби Ўзбекистон депутатлари ҳам съездда фаол ва собитқадамлик билан иш олиб бордилар. Депутатлар парламент фаолияти мактабидан ўтиб, биринчи съезддаги ўз ишларидан сабоқ чиқариб олдилар, жумладан сайловчилар ҳам биринчи съезддаги ишлари учун депутатларимизга кўп таъналар айтган эдилар. Шунинг учун ҳам съезд арафасида депутатлар олдин Тошкентда, сўнгра эса 11 декабрда Москвада бутун состав билан тўпланиб, тўла ошкоралик ва рўй-ростлик шароитида ҳам мамлакат учун умумий ҳисобланган, ҳам республикамиз учун ўзига хос асосий муаммоларни муҳокама қилдилар. Депутатларнинг фикрлари ва позициялари уларнинг шахсий эътиқодига, шунингдек сайловчиларнинг наказларига мувофиқ турлича бўлишига қарамай, съезд кун тартибидаги асосий масалалар юзасидан умумий позициялар тўғрисида принцип жиҳатидан келишиб олинди.

Ўзбекистондан сайланган барча халқ депутатларини бирлаштириб турган асосий нарса — республика позициясини ҳимоя қилишга, республика иқтисодиёти ва меҳнаткашларнинг турмуши қандай оғир аҳволга тушиб қолганлигини бутун мамлакатга кўрсатиб бериш, агар амалга оширилмаса аҳволни ўнглаш мумкин бўлмайдиган талабларни айтиш эҳтиросли муддаоси эди.

Шу мақсадда Ўзбекистон ССР депутатларининг барча халқ депутатларига ва иккинчи съезд қатнашчиларига мурожаатномаси тайёрланди ва тарқатилди, мурожаатномада республикамизда ҳал этилиши лозим бўлган асосий принципиал масалалар баён қилиб берилди.

Бундай йўл тутиш депутатларга съезд ишининг барча соҳаларида самарали иштирок этишга имкон берди. Республиканинг 17 вакили съезд ички органлари — президиум, секретариат, таҳрир комиссияси ва бошқа комиссиялар составига сайланди. Уларнинг фаолияти телевизорларнинг экранларида кўрсатилмади, лекин бу ишга дахлдор бўлган кишиларнинг ҳаммаси улар энг муҳим давлат қарорлари устида иш олиб бориб, нақадар ғайрат билан, баъзан эса ярим кечага қадар ишлаганликларини биладилар.

Съездда, секцияларнинг мажлисларида, шунингдек қарорлар қабул қилиш чоғида овоз бериш сабаблари хусусида республикадан 26 депутат сўзга чиқди. Музокарага ёзилган, лекин сўз берилмаган яна 3 депутат ўз нутқи матнини съезд стенограммасига киритиш учун топширди. Республика вакиллари съезд президиуми ва секретариати номига, шунингдек бевосита ҳукуматга ва бошқа Иттифоқ идораларига ўнлаб депутат сўровлари бердилар.

Депутатларимизнинг СССР Министрлар Советининг Раиси Н. И. Рижков билан учрашиб, суҳбатлашгани алоҳида аҳамиятга эга бўлди. Суҳбатда 30 га яқин вакилимиз қатнашди. Бошқа бирор республика депутатлари регионни ривожлантиришнинг энг ўткир ижтимоий-иқтисодий муаммоларини бундай юқори даражада муҳокама қила олмадилар.

Суҳбатнинг мазмуни ва у қандай тусда ўтганлиги тўғрисида марказий матбуот умумий тарзда хабар қилди, бу ҳақда ўша куннинг ўзидаёқ «Время» программаси хабар берди. Баъзи депутатларимиз республика оммавий ахборот воситаларида, Москвадан қайтиб келганларидан сўнг юртдошлари ва меҳнат коллективлари билан учрашувларда ўз таассуротларини сўзлаб бердилар. Республиканинг энг долзарб масалаларига ҳукумат бошлиғи қандай ишчанлик билан ва амалий ёндашганлигини республикамиздаги барча меҳнаткашларга етказиш учун жуда кўп иш қилиш керак. Буни кенг жамоатчиликка етказиш учун оммавий-ахборот воситаларини, идеология соҳасидаги фаолларни жалб этиш лозим.

Бунинг устига, орадан бир неча кун ўтгач, Н. И. Рижков ана шу кенгаш якунларига доир протоколни имзолади. Бу республика учун жуда муҳим бўлган ҳужжатдир, ушбу ҳужжат қишлоқ хўжалик маҳсулотига, жумладан пахтага ва пиллага холисона, асосланган харид нархлари белгилашдек принципиал муаммоларни ҳал этиш учун зарур замин яратади. Тегишли Иттифоқ органларига қуйидаги топшириқлар берилди:

— учрашувда қўйилган масала — пахта толасига давлат буюртмаси даражаси тўғрисидаги, республикадан кунжара ва тахтакунжара (шрот) ташиб кетиш ҳажмларини камайтириш, шунингдек чорва моли боқиш учун яроқли бўлган пахта шулхасидан техникавий эҳтиёжлар учун фойдаланишни камайтириш масаласини кўриб чиқиш;

— шўр зовур сувларини чиқариб ташлаш учун бош коллекторлар қурилишининг техникавий-иқтисодий асосларини ишлаб чиқиш ва тасдиқлашда зарур ёрдам кўрсатиш;

— пахта толаси ресурсларидан фойдаланишни яхшилаш ва меҳнатга лаёқатли аҳолини иш билан банд этишни ошириш мақсадида республикада енгил саноат корхоналарини жадал ривожлантириш учун чоралар кўриш;

— аёллар, оила аҳволини, оналар ва болаларни муҳофаза этишни яхшилаш масалаларини диққат-эътибор билан ўрганиб чиқиш ва марказий иқтисодий органлар ва Ўзбекистон ССР Министрлар Совети билан келишиб олиб шу масала хусусида тадбирлар ишлаб чиқиш, бу тадбирларни 1991-1995 йиллар планида ҳисобга олиш ва бошқа кўпгина масалалар тилга олинган.

Озиқ-овқатнинг айрим турлари бўйича, жумладан янги йилнинг биринчи кварталида қўшимча тарзда фондлар ажратиш тўғрисида депутатларимиз ўртага қўйган масала ижобий ҳал этилди.

Масалаларни шу қадар тез ва ишчанлик билан ҳал этишни республикамиз ҳукумати ва бошқа хўжалик идоралари ўргансалар ёмон бўлмасди. Энди кўп нарса ўзимизга боғлиқ: биз ўз таклифларимизни асослаб ва исботлаб беришимиз керак. Лекин шу нарса равшанки, партия, мамлакат ҳукумати муаммоларимизни тушуниб турибдилар ва истакларимизни эътиборга олмоқдалар.

Аммо съезддаги кескин вазиятни фақат ишга доир ана шундай мулоҳазалар белгилаб бергани йўқ. Мамлакат ва қайта қуриш тақдири учун, социализм муаммолари тақдири учун ҳаётий муҳим бўлган масалаларни ҳал этиш йўлларини амалий қидириш ҳамиша съезднинг ўзидаги вазиятни ҳам, бутун жамият (жамият эса съезд ишини диққат-эътибор билан кузатиб борди)даги вазиятни ҳам беқарорлаштиришга уринаётган кучларнинг катта тўсиғига дуч келаверди. Залдаги беллашувларнинг акс садоси бир лаҳзада мамлакатнинг энг олис бурчакларигача етиб бориб вазиятни кескинлаштирарди.

Айрим депутатларнинг нутқларида сиёсий ва иқтисодий ислоҳотларнинг етилган муаммоларини ҳал этиш йўлларини қидиришга, миллатлараро муносабатларда муросага келишга дуруст эътибор берилмади. Ҳа, бундай бўлмади, социализмнинг, сиёсий тузумимизнинг фундаментал асосларидан воз кечиш ҳақида тўғридан-тўғри ва дангал гапирилди, социалистик қурилиш кезида бунёд этилган бутун иморатни бузиб ташлаш тўғрисидаги масала қатъият билан ўртага қўйилаверди.

Регионлараро гуруҳ аъзолари бўлган бир қанча депутатларнинг съездда расмий тарзда тарқатган баёноти шу жиҳатдан диққатга моликдир. Ушбу баёнотда очиқдан очиқ, кўпинча кескин шаклда жамиятимизнинг

(Давоми иккинчи бетда).

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ва Министрлар Советидан

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ва Министрлар Совети КПСС аъзоси, Ўзбекистон ССР Олий Советининг депутати, «Совет Ўзбекистони» газетасининг муҳаррири Ўктам Иброҳимович Усмонов оғир касалликдан кейин 1990 йил 3 январь куни 52 ёшида вафот этганлигини чуқур қайғу билан маълум қилади.

ХАЛҚ БИЛАН БИРГА—ҚАЙТА ҚУРИШ ЙЎЛИДАН

(Давоми. Боши биринчи бетда).

барча асосий принципларига ҳужум қилинган. Рўйрост социализмдан воз кечиш зарурлиги, орқага, капитализмга қайтиш кераклиги эълон қилинди. Коммунистик партиянинг авангардлик роли батамом инкор қилинган. Турли норасмий ҳаракатларнинг ҳокимиятни эгаллаб олишга интилиши тўғрисида гапирилган. Қайта қуриш инкор этилган, бутун ижтимоий иморатимизни батамом бузиб ташлашга даъват мавжуд. Ишлаб чиқариш воситаларига хусусий мулкчилик эълон қилинган. КПСС Марказий Комитетининг 1989 йил сентябрь Пленумида ишлаб чиқилган миллий сиёсат батамом рад қилинган, СССР ягона кўп миллатли давлат сифатида инқирозга учради, дейилган.

Сиёсий жиҳатдан аҳамиятга молик кўпгина масалалар овозга қўйилаётганда содир бўлган кескин вазият шундан далолат бериб турибдики, сохта инқилобий иборалар сиёсатда кўзи пишмаган айрим депутатларга таъсир ўтказмоқда.

Айтилганлардан қуйидаги асосий хулосаларни чиқариш мумкин.

Съездда ва жамиятда кучларнинг табақаланиши яна ҳам авж олди. Қайта қуришни рўкач қилиб сафсатабозлик қилишдек ниқоб улоқтириб ташланди. Ижтимоий тузумга қарши бўлган кучлар партияга, социализмга, тузумимизга бевосита ҳужумга ўтдилар. Бунинг учун барча воситалар — партия ва халқнинг ўтмиши ва бугунини ялписига қоралашдан тортиб очиқдан-очиқ дағдаға ва қаттиқ талабномалардан фойдаланилмоқда.

Съездда 9 декабрь куни Пленумда белгилаб чиқилган сиёсий йўлни ўтказишга муваффақ бўлинди. Аммо съезд чоғида партия бўлинди — КПССдан Литва Компартияси ажраб чиқди. Агар бу жараён тўхтатиб қолинмаса, бу сиёсий кучларнинг жойлашувини ўзгартириши ва оқибатда ССР Иттифоқининг тарқалиб кетишига олиб келиши мумкин.

Ҳозир кучларнинг жойлашуви қуйидагичадир.

1. Партия позицияларида мустаҳкам турган ва партия йўлини собитқадамлик билан ўтказаётган депутатлар.

2. Социализмга душман бўлган кучлар, улар қайта қуриш тўлқинида сафсатабозлик эвазига ишонч қозондилар, эндиликда эса ниқобни улоқтириб ташлаб, партияга қарши, социализмга қарши позицияда туриб очиқойдин ҳаракат қилмоқдалар.

3. Сиёсий жиҳатдан тажрибасиз бўлган, аксарият иккиланаётган кишилар, улар партияга ишонадилар. Аммо буларни шартаки сафсатабозлик ўз домига тортиши мумкин. Бу кишиларнинг овози ҳал қилувчи аҳамиятга эгадир. Уларнинг кўпчилиги ҳозир партия билан ҳамнафасдир. Халқнинг жигарбанди бўлган бу кишилар съезд залига халқ кўнглида ниш урган сабрсизлик ва норозилик кайфиятларини олиб келмоқдалар.

Душманларимиз худди ана шу кайфиятларни ҳисобга олиб, гоҳо тўла текисчилик ҳақидаги гапларни, гоҳо даромадларни қайта тақсимлаш тўғрисидаги ғояларни ўртага қўймоқдаларки, бундан мақсад одамларнинг норозилигини партия, совет, давлат аппаратига қарши қаратишдир, бунда: аҳолини озиқ-овқат ва рисоладагидек ҳаёт кечириш учун зарур бўлган бошқа нарсалар билан таъминлаш ишидаги аҳвол нечоғлик ёмон бўлса, шунча яхши, деган принципга амал қилинмоқда. Нима учун бундай қилишмоқда? Бунинг боиси шундаки, бугунги қийинчиликлар, истеъмол бозоридаги аҳволнинг ёмонлашуви сабабли одамларнинг норозилиги ва қаҳри, аввало, марказ ва жойлардаги партия, совет органларига қарши қаратилади. Бунинг учун эса, асосан, партия комитетларининг жавоб беришларига тўғри келади. Демак, социализмга қарши ва партияга қарши бўлган барча кучлар ана шундай макрли сиёсатни ўтказишаётган экан, бир қанча мақсадларни: қийинчиликларни рўкач қилиб, вазиятни беқарорлаштириш, одамларни партияга ва совет органларига қарши қўйишни, бу органларни бадном этиб, обрўсини туширишни ва шу йўсинда сиёсий ҳокимиятни қўлга киритишни мўлжалламоқдалар.

Агар бу курашнинг биринчи босқичида сиёсий шиорлар умуман тилга олинмаган ва гап асосан тарих, тил ва маданиятни ҳимоя қилиш, маънавий қадриятларни тарбиялаш ва тиклаш, халқнинг анъаналари ва урф-одатларини тиклаш ҳақида борган бўлса, ҳозир буларнинг ҳаммаси нарироқ суриб қўйилди. Илгари сир бўлиб турган нарса ошкор бўлиб қолди. Эндиликда сиёсий шиорлар ва сафсатабозлик билан олдинга чиқиб олишга зўр бериб интилиш истаги, бирор бир амалий таклифни тақдим этмай танқид ва танқидбозлик билан пуч обрў орттириш ва оқибатда ҳокимиятни, кичикроқ бўлса ҳам ҳокимиятни қўлга киритиш, биринчи ўринга чиқмоқда.

Шунинг учун ҳам тарихнинг туб бурилиш даврида партиянинг бирлиги ва жипслиги бизга бамисоли ҳаводек зарурдир, ҳа, партия 1985 йилда қайта қуришни эълон қилди ва қайта қуришни бошлади, худди ана шу қайта қуришни турмушнинг чуқур қатламларига кириб борадиган мураккаб ва машаққатли ўзгартишлар йўлидан олиб бормоқда. Ана шу ниҳоятда оғир тарихий йўлда у сўлдан ҳам, ўнгдан ҳам тазйиққа учрамоқда. Фақат бирлик, жипслик, сабр-матонатгина бардош беришга ёрдамлашиши мумкин. Ленинча илмий лойиҳадан қўпол тарзда четлашиб бунёд этилган умумий хонадонимизни капитал ремонт қилиш учун баҳамжиҳат ҳаракатлар ва ягона режа керак. Акс ҳолда бу уй қулаб кетиши мумкин.

Ана шуни ҳисобга олиб, КПСС Марказий Комитетининг 25-26 декабрь кунлари бўлиб ўтган Пленуми Литва Компартияси съездининг КПССдан ажралиб чиқиш тўғрисидаги ва ўз программаси ва уставига эга бўлган мустақил партия тузиш тўғрисидаги қарорига ажралиш деб, қайта қуриш ишини барбод этиш деб аниқ-равшан баҳо берди.

М. С. Горбачев докладида партия тарихидаги мисли кўрилмаган ана шу ҳодиса батафсил таҳлил қилинди ва баҳолаб берилди. Бунга илова қилиб шуни айтиш мумкинки, Литва Компартияси Марказий Комитетининг съездга ҳисобот докладида, съезд қабул қилган программа ва уставда, мақом тўғрисидаги қарорда, ёшларга мурожаатномада ва бошқа ҳужжатларда «Литвага муносиб» алоҳида социализм тўғридан-тўғри ва ошкора эълон қилинган, социалистик қурилишнинг ўтмишдаги бутун тарихи қолоқ ва ривожланмаган мамлакатнинг «ҳалокатли практикаси» деб қораланган, партиянинг раҳбарлик роли инкор қилинган. Литва Компартияси съезди аслида синфий позициялардан чекинди. «Бирор-бир синфнинг афзаллиги»дан воз кечди. Бирор-бир чеклашларсиз хусусий мулкчилик ва бозор экономикасига ўтиш эълон қилинди. КПСС билан «Тенг ҳуқуқли шерикчилик муносабатлари» ҳам, Совет Иттифоқидаги бошқа республикалар билан иқтисодий муносабатлар ҳам бир қанча шартларга боғлиқ қилиб қўйилмоқда. Партиянинг «литваликларнинг манфаатларини акс эттирмаган ва ҳимоя қилмаган» ленинча миллий сиёсати батамом рад этилади. Бўлинмас Литва давлати эълон қилинади.

КПСС Марказий Комитети Пленумидаги нутқларда турлича таклифлар айтилди. Аммо ҳозирча узил-кесил қарор қабул қилинмаган. Сизга маълумки, Пленум ўз ишини якунлагани йўқ. Пленум Сиёсий бюро аъзоларига, Марказий Комитет секретарларига Литвага жўнаб кетишни, бошланғич ташкилотларда, партия комитетларида коммунистлар билан вазиятни муҳокама қилишни топширди. КПСС Марказий Комитети Бош секретари М. С. Горбачевнинг Литвага бориши ҳам мақсадга мувофиқ, деб топилди. Шундан кейин Пленум ўз ишини давом эттиради ва қарор қабул қилади.

Литва Компартиясида содир бўлган воқеани тўсатдан рўй берган якка-ёлғиз ҳодиса дебгина қарамасдан, балки сўнгги вақтда содир бўлган ва олис мақсадни кўзлаган айрим зарарли тенденцияларнинг энг охирги, лекин бир-бири билан боғлиқ кўриниши деб қарамоқ керак. Пленумда партияга кенг кўламда ҳужум бошланганини ва унинг обрўсини мустаҳкамлаш зарурлиги ҳақида гапирилди. Кўп партия комитетлари ва ташкилотларининг бундан буёнги пассивлигига тоқат қилиб бўлмайди ва бу пассивлик хавфлидир, деб қатъиян таъкидланди. Партиядаги қайта қуриш жамиятда рўй бераётган жараёнлардан орқада қолмаслиги керак. Маълумки, шу масалалар ва партия фаолиятининг бошқа энг муҳим масалалари ва КПСС XXVIII съездига қандай тайёргарлик кўрилаётганини Марказий Комитетнинг 1990 йил январь ойида бўладиган Пленумида муҳокама қилиш мўлжалланмоқда.

Энг муҳими шундаки, қайта қуриш бошланганида партия олган ишонч ёрлиғининг муддати тугаб қолди. Эндиликда ана шу ёрлиққа кўра жавоб берадиган вақт келди. Халқ, меҳнаткашлар, аҳолининг кам таъминланган табақалари қайта қуришнинг ҳозирча камроқ бўлса ҳам, ҳозирча бошламаси бўлса ҳам аммо унинг реал ижобий натижаларини ҳис этишлари керак. Бунинг ягона ва сўнгги муддати янги 1990 йилдир.

Қилиниши лозим бўлган биринчи юмуш — одамга ҳамкор бўлишдир. Моддий бойликларни яратаётган ишчи ва инженер; мамлакатни тўйдираётган ҳамда кийинтираётган деҳқон ва агроном; турмушнинг янги сифати сари йўлимизнинг имкониятларини заковат қудрати билан ошираётган олим ва тадқиқотчи билан ҳамкор бўлиш лозим. Ҳозир амал-тақал қилиб тирикчилик қилаётган кўп болали оналар, пенсионерлар ва ногиронлар, аҳолининг жами кам таъминланган табақалари эҳтиёжлари ва уй-ташвишларига шерик бўлиш лозим. Қариялар, ветеранлар, муҳтарам оқсоқолларнинг неча ўн йиллар мобайнида орттирилган донолигидан баҳра олайлик; улар оғир ҳаёт йўлини босиб ўтдилар, биз бугун эга бўлган барча бойликлар уларнинг меҳнати ва кураши самарасидир. Бунинг учун улар кўп азият чекишган. Ёшларнинг орзу-умидларини тушуниб олишга ҳаракат қилайлик; улар ҳозирнинг ўзидаёқ, жамият ҳаётининг барча соҳаларидаги ишлар аҳволини ва ижтимоий муҳитни кўп жиҳатдан белгилаб бермоқдалар, эртага эса мамлакат тақдири, социализм тақдири учун ғамхўрлик ва масъулият шу ёшларнинг зиммасига тушади.

Бугун халқ бошига тушган барча қийинчиликларни ўз қийинчилиги деб тушуниб, халқнинг орзу-умидларини кўнглига яқин олиб, норозилик ва сабрсизлик билан кутилаётган ва ниҳоят рўёбга чиқиши лозим бўлган орзу-умидларнинг сабабларини холисона ақл-идрок билан фаҳмлаб, шундагина одамларнинг хайриҳоҳлиги ва мададига умид боғлаш мумкин. Улар билан биргаликда келажак йўлини излаш, инсоният цивилизацияси ва тараққиёти йўлида муқаррар бўлган қийинчиликларни ижтимоий ларзаларсиз бартараф этиш лозим.

Фақат шундай ходимларгина эндиликда раҳбарлик лавозимларида ишлашлари, фақат шундай ходимларгина республика Олий Совети ва маҳаллий Советларга бўлажак сайловда сайловчиларнинг мададига умид боғлашлари мумкин. Халқ фақат шундай кишиларгагина эргашади.

Афсуски, республикадаги кўпгина партия, совет ва хўжалик органлари раҳбарларига омма билан ҳамнафаслик етишмаяпти. Шу боисдан ҳам партия ташкилотларининг, сиёсий ҳаёт майдонига чиққан жами ижтимоий кучларнинг биринчи навбатдаги вазифаси — жамиятнинг барча ижтимоий ташкилотлари ва сиёсий системанинг жами бўғинларидаги раҳбарлик лавозимларига халқ билан мустаҳкам алоқада бўлган, унинг орзу-ўйларини ўз орзу-ўйлари деб билаётган, янгича фикрлашга, коллектив ақл-идрок ва кенг меҳнаткашлар оммасининг коллектив хоҳиш-иродасига асосланадиган янгича ёндашувлар ва янги қарорларга ҳамқадам бўлган янги истеъдодли кучларни аниқлаш ва қўйишдан иборат.

Бу ўринда областлар, шаҳарлар ва районлардаги раҳбар кадрларимизга, расмий ёки норасмий ташкилотларга мансублигидан қатъи назар халқнинг тақдири учун жонкуяр бўлган барча ҳалол кишиларга ҳамкорлик учун йўл очиш зарурлиги, биргаликда ишлашга жалб этиш кераклиги, тегишли лавозимларга тайинлаш лозимлиги ҳақида яна бир карра эслатиб ўтишга тўғри келади. Фақат шу йўл билангина барча соғлом кишиларни жипслаштириш мумкин.

Жамиятимиз эндиликда шундай бир нозик чегарага келиб тақалдики, бу вазият бизнинг зиммамизга ҳозирнинг ўзидаёқ ҳар бир киши ўз оиласи, болалари ва яқинлари тимсолида ўзи ҳақида чинакам ғамхўрлик қилинаётганини сезиб олиши, турмуши яхшиланаётганини сезиб олиши учун барча мумкин бўлган ва мумкин бўлмаган барча ишларни қилиш вазифасини юклайди. Фақат шугина танлаб олинган қайта қуриш йўли тўғрилигига, иккинчи съездда тасдиқланган ҳукумат программасининг реаллиги ва самарадорлигига одамларни ишонтириши мумкин. Фақат шугина оммага келажак сари йўлимизда муқаррар учрайдиган қийинчиликларни бартараф этиш учун сабр-бардош ва кучқувват бахш этиши мумкин.

Дарҳол қандай фавқулодда чораларни амалга оширишимиз керак?

Биринчи навбатда нархнинг кўтарилишини, меҳнаткашлар турмуш даражасининг пасайишини тўхтатишимиз, истеъмол бозоридаги аҳволни барқарорлаштиришимиз керак. Бунинг учун йилнинг биринчи кунларидан бошлабоқ интизом ва тартибни мустаҳкамлаш, чайқовчиликка, нархнинг кўтарилиб кетишига, арзон молларнинг ғойиб бўлиб қолишига, тошторозидан ва пулдан уриб қолинишига чек қўйиш учун жуда қатъий, борингки, фавқулодда чораларни кўришимиз керак. Бу ўринда кундалик ишни кучайтиришгина эмас, балки чинакамига кураш, чинакамига қатъий жанг қилиш керак.

Ижтимоий адолат принципи, ҳар бир меҳнаткашнинг, ҳар бир гражданнинг ҳуқуқлари ҳар жиҳатдан кафолатланиши принципи, ҳокимият, бошқарув аппарати халқ тепасида турмаётгани ва айниқса унга қарши турмаётганлиги принципи, балки бу ҳокимият, бу бошқарув аппарати инсонга хизмат қилаётгани, унинг манфаатларини ҳимоя қилаётгани эндиликда партиямиз ва давлатимиз учун жуда катта аҳамият касб этади. Шунинг учун ҳам биз жиноятчиликка, айниқса уюшган жиноятчиликка қарши курашни, хизмат мавқеининг ҳар қандай йўсинда суиистеъмол қилинишига қарши шафқатсиз курашни эндиликда шу куннинг биринчи даражали ва энг ўткир вазифаси деб биламиз. Шу муносабат билан қўшимча ер участкаси ажратиб бериш, якка тартибда уй-жой қуриш учун қарз бериш ва қурилиш материаллари сотиш масалаларини кўриб чиқишда таъмагирлик ва порахўрлик содир бўлаётгани ҳақидаги, тақчилликдан фойдаланиб чайқовчилик қилинаётгани ҳақидаги сигналлар ниҳоятда хавотирлидир. Ҳозирги вазиятда ана шу жиноятлар жиноий ишгина бўлиб қолмай, сиёсий тус ҳам касб этади.

Ўзбекистон ССР Прокуратураси ва Ички ишлар министрлиги, халқ, партия, касаба союзлари, ишчи назорати органлари зиммасига ана шу хусусдаги ҳар бир сигнални жуда синчковлик билан ўрганиб чиқиш ва бундай сигнал тасдиқланганида жуда қаттиққўллик билан, айтиш мумкинки, шафқатсизлик билан чоралар кўриш вазифаси юкланди. Ҳозир ҳар бир оддий меҳнаткаш бошига тушган кулфат, қийинчилик ва етишмовчиликлар сабабидан кимлардир бойлик орттириши жараёнини қўлимиздан келган барча чоралар билан тўхтатишимиз керак. Шу хусусдаги бирор факт ҳам жазосиз қолмаслиги лозим. Ҳозирги вақтда жазосиз қолиш — шундоқ ҳам мураккаб, танг вазиятни тағин ҳам чигаллаштириш демакдир, жазосиз қолдириш натижасида суиистеъмоллар ва жиноятлар қайта-қайта такрорланаверади. Бунга чек қўйиш лозим ва чек қўйилади.

2. Аҳолининг озиқ-овқат таъминотини яхшилаш учун барча ресурсларни сафарбар этиш лозим.

Хўжаликлар ва шахсий секторда чорвачилик маҳсулоти етиштиришни кўпайтириш бу борадаги асосий резервдир. Йилнинг Марказий Комитет Бюросида кўриб чиқилган дастлабки якунлари шундан далолат бериб турибдики, ҳали бу соҳада жиддий силжишлар бўлгани йўқ. Кўпгина раҳбарлар ҳозиргача ҳам аҳволнинг жиддийлигини уқиб олишмаяпти.

Жуда ўткир ижтимоий муаммолар комплексини ҳал этишнинг тез самара берадиган бош воситаси томорқаларни кўпайтиришдир, биз бу ҳақда кўп гапирган эдик, шунга умид боғламоқдамиз; оилаларнинг ўзини ўзи таъминлашини яхшилаш, бозорни тўлдириш, аҳолининг иш билан банд бўлмаган қисмини пул ишлаб топиш билан таъминлаш, уй-жой программасини амалга оширишни жадаллаштириш, такрор айтамизки, томорқани кўпайтиришга боғлиқдир. Қишлоқдаги 880 мингга яқин оилага 95 минг гектардан кўпроқ ер томорқа сифатида тақсимлаб берилди.

Аммо Сирдарё областида томорқа ажратиш ҳақидаги аризаларнинг фақат ярмидан сал кўпроғи, Бухоро областида 62 фоизи, Андижон ва Наманган областларида 66 фоизи, Самарқанд областида 68 фоизи қондирилди.

Буни Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг қарорини инкор этиш ва уни атайлаб бадном қилиш, деб баҳолаш керак бўлади. Шундай вазиятда Компартия Марказий Комитети янги йилнинг биринчи кунларидан бошлабоқ барча областларда, районлар ва хўжаликларда шу ишни ҳамма ерда партиявий жиҳатдан текширишни бошлади. Одамларнинг турмушини яхшилаш йўлига тўғаноқ бўлаётган кишиларга нисбатан дарҳол ва конкрет чоралар кўрилади.

3. Якка тартибда уй-жой қуришни жадаллаштириш учун ёрдам бериш муаммоси ҳам шу вазифага моҳанддир. Маълумки, кейинги йилларда республикада якка тартибда уй-жой қуриш миқёслари кескин ошди. Агар бундан уч йил муқаддам биз 2,5-3 миллион квадрат метр уй-жой қурган бўлсак, 1988 йилда 4 миллион квадрат метр уй-жой қурдик. Дастлабки маълумотларга қараганда, якунланаётган йилда 4, 8-4,9 миллион квадрат метр уй-жой қурилади.

Аҳолига ёрдам бериш учун кредит, бинокорлик материаллари, ер участкалари ажратилмоқда. Якка тартибда уй-жой қурувчиларга қарз бериш учун ресурсларнинг умумий ҳажми 1989 йилда 1,5 баравар кўпайтирилди ва 187 миллион сўмга етказилди.

Кўпгина корхоналар ўз ижтимоий ривожланиш фондларидан ходимларига ёрдам бермоқдалар. Масалан, Тошкентдаги авиаремонт заводида меҳнат коллективининг қарорига биноан уй-жой қурилишига 190 минг сўм, Ўзбекистон химия машинасозлиги заводида 74 минг сўм, қийин эрийдиган ва ўтга чидамли металлар комбинатида 108 минг сўм кредит ажратилди.

1990 йилда якка тартибда уй-жойлар қуриш ҳажми ўсишини ҳисобга олиб, республика иттифоқ органлари олдига қўшимча равишда 650 миллион сўм пул ажратиш тўғрисидаги масалани қўйди. Ана шу маблағдан биринчи кварталда 110 миллион сўм кредит бериш мўлжалланган.

Афсуски, якка тартибда қуриш мўлжалланган уй-жойлар ҳозирча бинокорлик материаллари билан яхши таъминланмаяпти. Республиканинг фанер, ёғоч тахтага бўлган талаб-эҳтиёжларининг атиги ярми, шифер ва цементга бўлган эҳтиёжининг 70-80 фоизи қондирилмоқда. Шунинг учун 1990 йилда бинокорлик материаллари ишлаб чиқарадиган ҳар бир корхонада қувватларни анча ошириш зарур.

Шу билан бирга умуман республикада қишлоқ хўжалик органларининг буюртмаси асосида пудрат ва хўжалик усули билан якка тартибда уй-жойлар қуриш имкониятидан яхши фойдаланилмаяпти. Якка тартибда уй-жой қуриш шартларига кўра моддий-техника таъминоти давлат уй-жой қурилиши нормалари асосида марказлаштирилган тарзда амалга оширилмоқда.

Ушбу масалаларни ҳал этишда Фарғона водийсидаги бир қанча колхозларнинг ташаббуси қўллаб-қувватлашга лойиқдир. Ана шу колхозлар ўз маблағларидан колхозчиларга уй қуриш учун қарз бермоқда. Бинокорлик материаллари ғоят тақчил шароитда Хоразм область ижроия комитетининг тажрибаси қўлланилмаяпти. Маълумки, область ижроия комитети ёғоч-тахта тайёрлаш ва ташиб келиш юзасидан Иркутск область ижроия комитети билан битим тузди. Қишлоқ хўжалик маҳсулотларимизни ёғоч-тахта, металл ва цементга айрибошлашни кенг синаб кўриш лозим. Бу борада Фарғона ва Самарқанд областларининг айрим районлари ҳамда хўжаликлари ҳозирдаёқ иш олиб бормоқдалар. Ресурсларни бозор фондлари асосида тақсимлашнинг ордер системасини жорий этиш тўғрисида ҳам ўйлаб кўриш зарур. Тошкент, Фарғона ва Хоразм областларининг иш тажрибаси бозор фондларининг юксак даражада самарали эканлигини кўрсатиб турибди.

Массивларни инженерлик коммуникациялари бўлган якка тартибдаги уй-жой қурилиши билан таъминлаш масалалари жиддий ҳавотирлик уйғотмоқда. 1990 йилда фақат Тошкент шаҳар ижроия комитети, Андижон, Бухоро, Наманган, Тошкент, Сирдарё ва Хоразм область ижроия комитетлари коммуникациялар қурилишига тегишли таклифларни тақдим этдилар.

Якка тартибда уй-жой қурувчиларга лойиҳа-смета ҳужжатларини тайёрлаш ва қурувчиларнинг малакали ишчи кучлари билан ёрдам бериш ҳамда давлат капитал маблағлари ҳисобига уй-жойлар ва бошқа социал-маданий-маиший объектлар қуриш планлари сўзсиз бажарилишини таъминлаш зарур.

4. Бизда халқ истеъмоли моллари бозорида тақчилликни камайтириш учун мавжуд имкониятлардан тўла-тўкис фойдаланилмаган. Енгил ва маҳаллий саноатимизнинг барча корхоналари тўла қувват билан ишламаяпти. Бир қанча тикувчилик, пойабзал фабрикалари ва бошқа объектларни ишга тушириш муддатлари яна барбод этилди. Хўжаликлар билан саноат жиҳатидан ривожланган марказлар ўртасидаги бевосита алоқалар суст йўлга қўйилмоқда.

Биз СССР халқ депутатларининг II съезди арафасида Москвада Ўзбекистон ССР билан Ленинград области ўртасида ишлаб чиқариш, савдо-сотиқ ва илмий-маданий ҳамкорлик тўғрисидаги битимни имзоладик. Тюмень области билан ўзаро амалий алоқаларни йўлга қўяяпмиз. Ленинград ва Тюмень областлари қудратли саноат ҳамда илмий-техника потенциалига эгадирлар. Республикамизнинг бой имкониятларини ҳисобга олганда бундай бевосита алоқалар айниқса замонавий корхоналарнинг юқори малакали ходимларини, илмий кадрларни тайёрлаш ишида яққол ижобий натижалар бериши мумкин.

5. Одамларни, айниқса ёшларни иш билан таъминлаш муаммоси илгари кўп марта гапириб ўтилганидек, бугунги кунда принципиал жиҳатдан муҳим аҳамият касб этади. Аслини олганда, бу вазифа республикамизда нима ҳақида гапирилмасин, қайси масала ҳал этилмасин, уларнинг ҳаммасига дахлдордир. Бусиз Ўзбекистоннинг ҳозирги куни ва келажагига дахлдор биронта муаммони жиддий муҳокама қилиб бўлмайди.

Ушбу масалалар юзасидан ҳукумат Фарғонадаги маълум воқеалардан кейин ишлаб чиқилган конкрет тадбирларни амалга оширишни кўзда тутмоқда. Водийда қўшимча иш жойларини жадал ташкил этиш юзасидан республика ўртага қўйган масалалар Иттифоқ министрликлари ва идораларини жалб этиш йўли билан ҳал қилинмоқда. Аммо белгиланган программалар илгари бўлгани сингари қоғозда қолиб кетмаслиги зарур. Бунинг устига мана шу программалар ҳозироқ, янги йилнинг дастлабки кунлариданоқ рўёбга чиқарила бошлаши лозим.

Ушбу вазифани ҳал этишда энг муҳим бўғин малакали кадрлар тайёрлаш масаласи эканлигини бугун яна бир бор таъкидлашни истардим. Бунинг учун энг аввало халқ таълими бутун системасининг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш муаммосига янгича ёндашиш, уни қолдиқ ҳолатидан устун ҳолатга ўтказиш керак. Бу кадрлар соҳасидаги бутун ишимизнинг пойдеворидир. Ниҳоят шахсни ҳар томонлама уйғун камол топтириш тўғрисидаги сийқаси чиққан расмий гаплардан конкрет амалий ишларга ўтиш даркор. Мактабда, ҳунар-техника билим юртида, техникумда ва олий ўқув юртида барча зарур шароитлар яратиб берилгандагина одам замонавий билим, умуминсоний маданият, жисмоний камолат асосларини эгаллай олиши мумкин. Ана шу мақсадларни амалга ошириш учун катта-катта маблағлар зарур ва биз бу маблағларни бюджет ҳисобидан ҳам, корхоналар, ташкилотлар, хўжаликлар ҳисобидан ҳам қидириб топишимиз керак. Бу масалага тор нуқтаи назардан эмас, балки кенг истиқбол позицияларидан ёндашиш даркор. Биз ҳаммамиз таълимга сарфланган маблағлар шу заҳотиёқ самара бера олмаслигини аниқ тушунишимиз лозим. Аммо бу орадан 5-10 йил ўтгач, албатта ўз самарасини беради. Бугунги кунда қанчалик кўпроқ маблағ сарфласак, шунчалик кўп самара беради. Бусиз келажак бўлмайди.

Муаллимлар меҳнати обрў-эътиборини ва омилларини ошириш зарур. Шундай қилайликки, муаллим, ўқитувчи шаҳарда ҳам, қишлоқда ҳам энг ҳурматли киши бўлсин.

Республикада ёш авлодни ўқитиш ва тарбиялаш системасининг ташкилий структурасини яхшилаш мақсадида Халқ таълими министрлигини ажратиш тўғрисидаги масала ҳал этилмоқда. Халқ таълими министрлиги шошилинч тарзда ва етарли даражада пухта асосланмай ташкил этилган эди. Болаларни танлаб олиш ва фан, маданиятнинг истиқболли тармоқларини, замонавий корхоналарни чуқур ўрганиш, муносиб ўринбосарлар етиштириш учун шароит яратиш мақсадида республикада интернат-мактабларнинг бутун бир тармоғини вужудга келтириш ишнинг муҳим йўналишидир.

Қобилиятли ёшлар мамлакатнинг энг яхши илмий марказларида ва чет элларда билим олиши учун уларни моддий жиҳатдан рағбатлантириш мақсадида махсус фонд ташкил этилади. Ўзимизнинг илмий-методик мактабларимизни яратадиган, кадрлар тайёрлаш ишини сифат жиҳатидан янги даражага кўтара оладиган олимлар ва ўқитувчиларнинг янги авлодини етиштиришимиз зарур. Мана шу маданий ва инсонпарвар вазифаларни ҳал этиш учун Ўзбекистоннинг барча жамоатчилик кучларини сафарбар этиш талаб қилинади. Биз олимларимиз, ёзувчиларимиз, бутун ижодкор зиёлиларимизнинг мана шу юксак маърифий ишда фаол қатнашишларига умид боғлаймиз.

18 февраль куни Ўзбекистон ССР халқ депутатлари ва маҳаллий Советлар сайловида республиканинг ижтимоий сиёсий турмушига, уни келгусида социал-иқтисодий ривожлантиришга оид кўпгина масалалар ҳал этилади. Биз Марказий Комитет Пленумининг топширувига биноан Ўзбекистон Компартиясининг сайловолди ҳаракат дастурини ишлаб чиқдик ва эълон қилдик. Аҳоли турмушини, айни пайтда аҳоли категорияларини ва социал группаларига қараб табақама-табақа реал яхшилаш ҳаракат дастурининг, белгиланган барча тадбирларнинг асосини ташкил этади. Аҳолининг кам таъминланган табақаларига ва кўп болали оилаларга, пенсионерларга ёрдамни кучайтиришга, оналик ва болаликни муҳофаза қилиш тўғрисида ғамхўрлик қилишга, ёш авлодни камол топтириш учун шарт-шароитни яхшилашга алоҳида эътибор берилади.

Ҳаракат дастурини республика меҳнаткашлари маъқуллаб кутиб олдилар. Эндиликда иш ўзимизга боғлиқ. Ҳозирнинг ўзидаёқ ҳаракат дастурини рўёбга чиқариш юзасидан, гарчи кичик бўлсада, дастлабки қадамлар қўйилиши ғоят муҳимдир.

Марказий Комитетнинг 1989 йил ноябрь ойининг охирида бўлиб ўтган Пленумида биз бу ҳақда батафсил гапирган эдик. Бир қанча асосий қоидаларни эслатиб ўтиш зарур.

Моддий ва молиявий ресурсларда юз берган кескинликка қарамай аҳолининг даромади кам табақалари ижтимоий жиҳатдан муҳофаза қилинишини мустаҳкамлаш учун 1990 йилдаёқ республика ва маҳаллий бюджет ҳисобидан қўшимча равишда 142 миллион сўмдан кўпроқ пул ажратиб бериш ва бошқа манбаларни ҳам сафарбар этиш имкониятини топдик.

Чунончи, умумий таълим мактабларида 1—5-синф ўқувчиларининг бепул овқатланишини ташкил этиш, камқонлик касалига учраган ҳомиладор аёлларга ёрдам бериш учун 100 миллион сўмдан кўпроқ маблағ ажратилмоқда. Интернат уйларда овқатланишга қилинадиган сарф-харажатлар нормаси анча кўпайди. Колхозларга қишлоқ касалхоналари ва болалар боғчалари учун қишлоқ хўжалик маҳсулотлари давлат харидi ҳисобидан қўшимча равишда маҳсулот ажратишга рухсат этилди.

Уруш ва меҳнат ветеранлари, пенсионерлар, ёлғиз гражданларнинг моддий аҳволи яхшиланади. Нафақалар ва пенсиялар миқдорини оширишга етти миллион сўмдан кўпроқ пул ажратиш вазифаси қўйилмоқдаки, бу 55 минг кишининг турмуш даражасини оширишга имкон беради. Ана шу мақсадларни кўзлаб «Малика» трикотаж бирлашмаси, Наманган областидаги «Коммунизм» колхози, «Қизилровот» совхози ва бошқа ташкилотларнинг ўз маблағлари ҳисобидан пенсия ва нафақаларга қўшимча ҳақ тўлашни жорий этиш тажрибасини кенг ёйиш лозим.

Халқ таълими, соғлиқни сақлаш ва социал таъминот ходимларининг меҳнат ва турмуш шароитларини яхшилаш кўзда тутилмоқда. Шу йилнинг ўзидаёқ шаҳарларда шахсий квартираларда яшовчи мазкур соҳалар ходимлари учун коммунал хизмат ҳақини тўлашда имтиёзлар жорий этилади. Ўқитувчилар, врачлар, табобат ходимлари, ёш мутахассисларнинг жуда муҳтож оилалари учун уй-жой майдонлари, санаторий-курортларга йўлланмалар ажратиш мўлжалланмоқда. Олий ва ўрта махсус ўқув юртларининг квартираларда яшовчи 78 минг нафарга яқин студенти ҳар ойда маълум миқдорда квартира ҳақи билан таъминланади.

Энди навбатдаги қадамни қўйиш муҳимдир. Ўзбекистон Компартияси Марказий Камитети янги ўқув йилидан эмас, шу ўқув йилининг ўзидаёқ бошланғич синфлардаги барча ўқувчиларни бепул нонушта билан таъминлаш вазифасини қўймоқда. Сирдарё, Самарқанд областларидаги айрим районларда худди шундай тажриба бор. Текширишларнинг кўрсатишича, Қорақалпоғистонда, Фарғонада бунга қарама-қарши фактлар ҳам мавжуд, ана шу ерларда болалар овқатланиши учун фондда белгилаб қўйилган маҳсулотлар ҳам ажратилмаяпти. Бундай фактларга энди тоқат қилиб бўлмайди.

Сайловолди ҳаракат дастурини янада кенгроқ амалга ошириш республикадаги партия, совет, хўжалик идоралари ишининг асосий мазмуни бўлиши лозим. Давлат план комитети январь ойининг икки ўн кунлиги давомида ҳаракат дастурини босқичма-босқич бажаришнинг комплекс иш планини ишлаб чиқиб, министрликлар, идоралар ва областларга конкрет топшириқларни белгилаб бериши керак. Ўзбекистон ССР Министрлар Совети эса январнинг охирида Президиумнинг кенгайтирилган мажлисида ана шу планни муҳокама қилиши ва тасдиқлаши, бу ишга ўзининг бўлимлари ва доимий органларини жалб қилиши керак.

Ўз навбатида Компартия Марказий Комитети, комиссиялар ва бўлимлар, барча партия комитетлари режалаштирилган ишларнинг бажарилишини ташкилий ва сиёсий жиҳатдан таъминлашлари ва назорат қилиб боришлари керак.

1990 йил партия ва халқ ҳаётида, қайта қуриш тақдирида кўп жиҳатдан янги марраларни эгаллаш йили бўлади. Бу КПСС XXVIII съезди ва Ўзбекистон Компартиясининг XXII съезди йили, СССР халқ депутатларининг янги съездлари йили, мулкчилик, ер, маҳаллий ўзини ўзи бошқариш тўғрисида ҳамда социалистик жамиятимиз қиёфасини ўзгартириб юбориши лозим бўлган бошқа муҳим асосли қарорлар қабул қилинадиган йил бўлади.

Биз жамиятимизни демократиялаш жараёнини бошладик ва бу йўлдан қайтмай, демократиялашни янада ривожлантириш ниятидамиз. Худди шу мақсад йўлида ҳамма нарсани жой-жойига қўйиш, демократия билан анархияни, ҳуқуқ билан интизомни, ошкоралик билан тартибни аниқ белгилаб қўйиш ғоят зарур бўлиб қолди. Ўзини-ўзи бошқариш йўлидаги дастлабки қадамлар, кооперативлар нақадар илғор бўлмасин, улар группа худбинлиги, план ва шартнома мажбуриятларини барбод этиш, арзон товарлар ва хизматларни йўққа чиқариш, товарлар ва хизматлар нархини сунъий равишда ошириш, ишлаб чиқаришда интизомни бўшаштириш ва жамоат тартибини бузиш каби салбий ҳодисаларни келтириб чиқарди.

Шунинг учун ҳам ҳозирги ғоят оғир вазиятда аҳволни ўнглаб олишда, тангликдан чиқишда жамиятга фақат интизом ва тартиб ёрдам бера олиши ҳақида қайта-қайта гапиришга тўғри келмоқда. Масъулиятни ошириш, меҳнат, ишлаб чиқариш, жамоат, партия, давлат интизомини мустаҳкамлаш ҳар бир ходим учун, у қаерда ва қайси вазифада меҳнат қилмасин, қатъий талабга айланиши, жамоат организмимизнинг барча бўғинларига сингиб бориши керак.

Равшанки, ана шу вазифаларни ҳал этар эканмиз, баъзи бировлар таклиф э[т]ётганидек орқага қайтиш, ишнинг маъмурий-буйруқбозлик усулларига зўр бериш мумкин эмас. Бу система жамиятимизга катта кулфат келтирди, шунинг учун ҳам бу система билан узил-кесил хайрлашиш лозим, у қайтмайдиган ўтмиш бўлиб қолиши керак. Демократиясиз, ошкораликсиз, барча кишилар, ҳамма ижтимоий табақалар ва гуруҳлар, ҳар бир инсон ва умуман халқ ўз иродасини эркин баён эта олмаса, жамиятимизни янгилаш ва унинг имкониятларини рўёбга чиқариш сари олға томон ҳаракат қилиб бўлмаслигини ҳаммамиз чуқур англаб етишимиз керак. Янги вазифаларни эски усуллар билан ҳал қилишга уриниш олдиндан барбод бўлишга маҳкум деган ҳақиқатни ҳаммамиз тушуниб олишимиз лозим. Шу сабабли одамлар билан ҳар куни, доимий маслаҳатлашиш, ишнинг янги йўллари ва усулларини излаб топиш барча партия, совет, давлат ва хўжалик идоралари, ҳамма кадрлар фаолиятининг нормаси бўлиб қолиши даркор.

Барча партия комитетлари ҳамма жамоат, ташаббускор, норасмий ташкилотлар ва ҳаракатлар билан мулоқотда бўлиш ва ҳамкорлик қилишга тайёрлигини Марказий Комитет яна ва яна тасдиқлайди. Ҳеч қандай позиция, ҳеч қандай фикр ёки ташаббус, бошланган ҳар қандай иш нақадар кутилмаган ва ғайритабиий кўринмасин, жуда диққат билан, ғоят хайриҳоҳлик билан ўрганилмай туриб, улардаги амалий ва фойдали жиҳатлар аниқланиб, қабул қилинмай туриб, олдиндан рад этилиши ва қораланиши мумкин эмас. Самимий янглишиш, ҳатто хатолар бўлиши мумкин. Бунинг учун одамларни қоралаш мумкин эмас-ку, ахир.

Сабр-бардошлилик, ҳатто тактика масалаларида ён бериш, хайриҳоҳлик, бошқаларнинг фикрини ҳурмат қилиш, қийинчиликларни бартараф этиш йўлида барча манфаатдор кучларнинг аҳиллиги ва жипслиги — давримизнинг қатъий тақозоси ана шундай. Биз бунга оғишмай амал қилаверамиз.

Лекин жамиятда яшаб туриб, ундан четда туриш мумкин эмас, деган қадимий ҳақиқат ҳам жуда тўғри. Шунинг учун ҳам демократия ва ошкораликни интизом ва масъулиятсиз амалга ошириб бўлмайди. Ҳар қандай жамият агар нормал яшашни ва юксалиб боришни истаса, марказда катта ҳокимиятни ёки жойларда кичикроқ ҳокимиятни қўлга киритиш учун қайта қуриш вазиятидан фойдаланиб қолишга уринаётган ҳар хил авантюрачилардан, сиёсий сафсатабозлардан ўзини ҳимоя қилишга мажбур, албатта. Социализм ўз имкониятларини тугатди, деган кишиларнинг фикрига биз қўшила олмаймиз, биз коммунистик идеалларимиз ва принципларимиздан воз кечмаймиз, ҳар қандай муҳолифлар билан баҳсларда бу идеаллар ва принципларимизни ҳимоя қилишга тайёрмиз. Биз вазиятни беқарор қилишга қаратилган, тартибсизликлар ва қурбонлар эвазига сиёсий мансабпарастлар ҳокимиятни қўлга киритишига йўл очиб беришга, халқни тартибсизлик ботқоғига, ижтимоий ва миллий адоват ва кулфатлар ботқоғига судрашга қаратилган ҳар қандай жиноий ҳаракатларга қатъий чек қўявերамиз. Халқнинг ҳозирги куни ва келажагини кўзлаб бундай ҳатти-ҳаракатларнинг пайини қирқамиз. Онгли равишда ана шу ботқоққа итараётган кишилар билан бир йўлдан бора олмаймиз.

Гап янги йил арафасида одамларнинг кайфияти ҳақида бормоқда. Аслини олганда, бу — ҳар бир киши ўз йўналишларини аниқлаб оладиган, ўз ишига баҳо берадиган асосий, белгилаб берувчи ва ҳаракатга келтирувчи жиҳатдир, бинобарин, каттами, кичикми — одамлар ишончига сазовор бўлган ҳар бир раҳбар ўзига айни шу позициядан туриб баҳо бериши лозим ва шар[т]. Ҳеч нарса бу баҳодан устун бўлмаслиги керак.

Бутун мамлакат каби республика ҳам жуда кўп қийинчиликларни, ҳаётий синовларни бошидан кечирди ва кечирмоқда. Лекин инсон ўз табиатига кўра ҳамиша, энг оғир дақиқаларда ҳам умид билан, яхшиликка ишонч билан яшайди. Бу умидбахшлик, ҳаётсеварлик бизнинг меҳнатсевар ва хайриҳоҳ халқимизга тўла хосдир. Меҳнатчиларимизнинг ана шу ишончини аниқ-равшан, амалий иш билан мустаҳкамлаш учун бутун кучни сарфлаш, ҳар қандай, ҳатто юзаки қараганда, мумкин бўлмайдигандек туюлган чора-тадбирларни ҳам кўриш керак. Янги 1990 йил мана шу муҳим йўналишда катта қадамга айланиши лозим.

ОДАМЛАР ОСОЙИШТАЛИГИ ЙЎЛИДАГИ ЖАСОРАТ

Москвада СССР уй-жой-социал банкининг 700881-счети — ҳалок бўлган милиция ходимлари ва ички қўшинлари жангчиларининг оилаларига ёрдам фонди очилди

«Қадрли редакция!

Бултур ёзда мен бошимдан кечирган қайғу-алам, ҳеч қачон, ҳеч кимнинг бошига тушмасин. Турмуш ўртоғим, милиция катта сержанти Озод Баязитовни маст безори пичоқ уриб ўлдирди. Икки гўдагим билан 28 ёшимда бева бўлиб қолдим... Менинг аҳволимни шундай воқеани бошидан кечирганларгина тушунади. Ота-оналарим, яқин қариндошларим, дўстларим менга мадад бўлди. Аммо мен турмуш ўртоғим ишлаган коллектив тўғрисида, унинг Киров район ички ишлар бўлимидаги ўртоқлари ҳақида гапирмоқчиман. Уларга астойдил миннатдорчилик изҳор қилмоқчиман: улар, менинг назаримда, отасидан жудо бўлган оиламиз учун иложсиз ишларни қилишди. Улар фожиа рўй берганидан кейин деярли бир ой ўтар-ўтмас шаҳар чеккасидаги 12 квадрат метрли хонадан бизни уч хонали квартирага кўчириб ўткздилар. Иккала ўғлимни болалар боғчасига жойлаштиришди. Бизни ҳанузгача унутганлари йўқ, фақат байрамларда эмас, оддий кунларда ҳам эсдан чиқаришмайди. Мен буни ўз хизмат бурчини бажариш пайтида ҳалок бўлган милиционерлар оиласининг фожиаси, уларнинг собиқ ҳамкасбларининг раҳмсизлиги ва бепарволиги туфайли янада кескинлашаётган холатлар тез-тез учраб турганлиги учун ҳам ёзяпман».

Ушбу сатрлар қозонлик Г. Баязитованинг мактубидан олинган. Унинг эри билан бирга хизмат қилган кишиларнинг юксак инсоний фазилатларини муносиб баҳолар эканмиз, ўзининг ҳалок бўлган ҳамкасби оиласининг тақдирига эътиборсиз, кўпинча эса раҳмсиз муносабатда бўлаётган баъзи кишиларнинг хатти-ҳаракатидан Гўзал Қосимовна ташвишга тушаётганлиги тўғрисида ўйламаслик мумкин эмас.

Ҳуқуқ-тартибот солдатлари шанимиз ва қадр-қимматимизни, ҳаётимизни ҳимоя қилиб, ўзлари ҳалок бўлган барча ҳолларни айтиб тамом қилиш қийин. Уларнинг ўлими хотинлари ва фарзандларини, ота-оналарини чексиз қайғу-аламда қолдиради.

Биз ўзимизнинг гражданлик бурчимизни, ўз ҳамкасбимиз қабри устида берган ваъдаларимизни осонгина унутганимизда бу қайғу янада оғирлашади. Уларнинг оилалари аҳволидан хабар олишни тобора камайтирамиз, баъзида эса умуман унутиб юборамиз.

Чернобиль АЭСида содир бўлган қайғули воқеалар хотирамиздан ҳали чиққани йўқ. Бу ерда биринчи бўлиб ички ишлар ходимларидан В. Тишура, Н. Титенок, В. Кибенок, В. Правик, В. Игнатенко, Н. Вашчуклар ёнғинни ўчиришга киришган эдилар. Уларнинг ҳаммаси Москвада дафн этилди. Ўша кунларда ҳалок бўлганларнинг ота-оналари тўғрисида ғамхўрлик қилиниши ҳақида кўпгина ваъдалар берилган эди. Аммо, афсуски, Минскдан маълум қилишларича, ана шу ваъдалар деярли эртасигаёқ унутилди.

Яна бир мисолни олиб кўрайлик. Шу йилнинг ёзида Фарғона областидаги маълум вазиятни барқарорлаштириш учун мамлакатнинг турли районларидан милиция ходимлари ва ички қўшинлар ҳарбий хизматчилари у ерга юборилган эди. Ўзбекистон пойтахтидан Т. Сувонқулов ҳам у ерга юборилиб, безорилар билан олишувда ҳалок бўлган эди. Ўшанда матбуотда жасур милиционернинг оиласига ғамхўрлик қилиниб, унга квартира ажратилганлиги, тўрт нафар фарзанди оталиққа олинганлиги маълум қилинган эди. Лекин афсуски, бу оила ҳақида ғамхўрликни тезда унутишди. Аслида ҳеч қандай квартира ҳам ажратишмади, милиционернинг бева қолган рафиқаси фарзандлари билан Самарқандга қариндош -уруғлари олдига кўчиб кетишга мажбур бўлди. Фақат СССР Ички ишлар министрлиги матбуот маркази ходимларининг аралашуви билангина ана шу узоқ кутилган квартира ниҳоят яқинда ажратилди.

...Биз мураккаб ва бурилиш даврида яшаяпмиз. Таркиб топган кўпгина тасаввурларни қайта кўриб чиқиш, тарихий ва хусусий тақдирларни қайта идрок этиш, ўтмишдаги бир хил муросасизликни бартараф этиш қийинчиликларида узоқ кутилган демократия, чинакам инсонпарвар ҳуқуқ-тартибот юзага келмоқда. Ижтимоий онгнинг инсонпарварлаштирилиши тез орада хулқ-атворларнинг яхшиланишига, турмуш маданиятини оширишга, турли можароларни яхшилик ва доно сўзлар билан бартараф этишга олиб келиши лозим эди.

Таассуфки, ҳозирча бундай бўлмаганлигига биз ҳаммамиз гувоҳмиз. Жамият бошидан кечираётган танглик кўпгина ахлоқ, одоб қоидалари ва нормаларидан маҳрум бўлишимизга, уюшган жиноятчилик туфайли адоват авж олишига сабаб бўлди. Шунинг учун ҳам, мантиққа қанчалик зид бўлмасин, демократиялаш қонунчилик ва ҳуқуқ-тартибот ҳимоячиларини жамият эътиборининг марказига олиб чиқди.

Умуман, чуқур ўйланадиган бўлса, бунинг ҳеч ажабланарли жойи йўқ. Биринчидан, ҳар қандай ҳаққоний иш муқаррар равишда вақтинчалик тўсиқларга дуч келади. Иккинчидан эса, озодлик муқаррар маълум хавф-хатар билан боғланган ва ўз қадриятларини муҳофаза қила олиши лозим.

...Шу оғир вазифани зиммасига олган кишиларни қадрлайлик. Фақат ўткир вазиятлардагина эмас, балки одоб доирасидан чиқмайдиган баҳсларда ҳам, фақат фикрларнинг дадиллигини эмас, шу билан бирга ҳар куни соф жисмоний мардликни талаб қиладиган ҳақиқий шафқатсиз кураш вазиятида ҳам демократия ва қонунийлик учун курашаётган милиционерлар, ички қўшинларнинг аскарлари қадрига етайлик.

...«Жиноятчини қўлга тушириш чоғида ҳалок бўлди», «Жиноятчига қарши курашда ҳалок бўлди». Ана шундай ташвишли иборалар остида босилган хабарларни газетада гоҳ-гоҳ ўқиймиз. Бу ҳақда «Советская культура» газетаси ҳам бир неча бор ёзган. СССР Прокуратурасининг маълумотларига қараганда, ўтган йилнинг ўзидагина ички ишлар органларининг 500 га яқин ходими хизмат бурчини бажариш чоғида ҳалок бўлди. Минг бор таассуфки, бу аламли рўйхат бу йил ҳам кам эмас.

«Советская культура» газетхонлари ўзларининг жуда кўп хатларида жамоатчилигимиз ҳалок бўлган бирорта милиционер ва ички қўшин жангчиси оиласини эътиборсиз қолдирмасликни, уларга ғамхўрлик ва меҳр-оқибат кўрсатишни талаб қилмоқдалар.

Ана шу олижаноб даъватларни ҳисобга олиб, бундай оилаларга моддий ва маънавий ёрдам кўрсатиш мақсадида «Советская культура» газетасининг таҳрир ҳайъати газета ҳузурида махбус фонд очишга қарор қилди.

Ушбу фонд маблағлари газетхонларимиз — ижодкор ходимлар, ишчилар, колхозчилар, мамлакатимиздаги барча гражданлар, айрим корхоналар, колхозлар, совхозлар, кооперативлар ихтиёрий равишда юборган эҳсонлардан иборат бўлади. Хайрия концертлари, ёзувчилар ва шоирларнинг ижодий учрашувлари, турли кимошди савдолари фондни тўлдириш манбаи бўлади.

«Советская культура» фондининг кенгаши СССР Ички ишлар министрлиги ёрдамида ички ишлар органларида, мамлакат ички қўшинларида ҳалок бўлган ҳар бир ходим ва ҳарбий хизматчи оиласини ҳисобга олади ва ҳар бир ҳолда зарур маънавий ва моддий мадад кўрсатилади.

Фонд составида «Советская культура» ходимлари билан бир қаторда Ёзувчи Георгий Вайнер, композитор Микаэль Таривердиев, режиссер ва киноактёр Станислав Говорухин, СССР халқ артисти Жўрабек Муродов, СССР Олий Советининг аъзоси, халқ депутати В. Т. Одилов, СССР Ички ишлар министрлиги сиёсий бошқармаси бошлиғининг биринчи ўринбосари И. В. Астапкин, Ўзбекистон ССР ички ишлар министри В. М. Камолов, Белоруссия ССР Ички ишлар министрлиги сиёсий бошқармасининг бошлиғи В. В. Журавский, Украина ССР Ички ишлар министрлиги сиёсий бошқармаси бошлиғининг биринчи ўринбосари В. И. Макаренколар бор.

Москвада СССР Уй-жой социал банкида фонднинг 700881 рақамли махсус счети очилди. Фонд тузилганини эълон қилар эканмиз, барча газетхонларимизга мурожаат қилиб, шу фонд шиори тўғрисидаги конкурсда иштирок этишга чақирамиз. Бу шиор ҳайрия тадбиримизнинг моҳиятини лўнда акс эттириши керак.

Сизларнинг таклифларингизни ва албатта, ҳалок бўлган милиция ходимлари ва ички қўшинлар ҳарбий хизматчилари оилаларига ёрдам кўрсатиш учун маблағ тўплашда баҳоли қудрат иштирок этишингизни кутамиз.

Вилор НИЕЗМАТОВ,
Фонд кенгашининг раиси, СССР Журналистлар уюшмаси мукофотининг лауреати.

(«Советская культура» газетасининг 1989 йил 21 декабрь сонидан).

Ўктам Иброҳимович УСМОНОВ

Ўзбек совет маданияти, республиканинг ижодкор зиёлилари жудоликка учради. Машҳур ёзувчи ва журналист, Ўзбекистон ССР Олий Советининг депутати, «Совет Ўзбекистони» газетасининг муҳаррири Ўктам Иброҳимович Усмонов оғир касалликдан сўнг 52 ёшида вафот этди.

Ў. И. Усмонов 1938 йилда Тошкент областининг Байтқўрғон қишлоғида туғилган. 1960 йилда Низомий номли Тошкент давлат педагогика институтини тамомлагандан кейин «Ленин учқуни» ва «Совет Ўзбекистони» газеталарида бўлим мудири бўлиб ишлади. 1972 йилдан 1982 йилгача Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети аппаратида ишлади. Сўнгра республика Ёзувчилар уюшмаси правлениесининг котиби этиб сайланди. 1988 йилда «Совет Ўзбекистони» газетасининг муҳаррири этиб тасдиқланди.

Ўктам Усмонов — «Баҳор чақмоқлари», «Нотинч тун», «Номус» ҳикоялар ва қиссалар тўпламларининг «Ҳаёт баҳори» очерклар китобининг муаллифидир. Ў. Усмонов 1979 йилда «Гирдоб» романини нашр эттирди. Асар Москвада «Наедине» («Юзма-юз») номи билан босмадан чиқарилади. Бу асарлар кенг китобхонларга манзур бўлди. Муаллиф Ойбек номли адабий мукофот билан тақдирланди.

Адиб бадиий таржима соҳасида самарали иш олиб борди.

Ў. И. Усмонов принципиал ва софдил коммунист, яхши ва камтарин дўст, ижодкор ёшларнинг дилкаш мураббийси, ғамхўр ва талабчан раҳбар эди. У республика ёзувчилари, журналистлари, маданият ходимлари орасида муносиб обрў қозонган эди. Унинг хизматлари Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фахрий ёрлиқлари билан тақдирланган.

Ўктам Иброҳимович Усмоновнинг ёрқин хотираси уни билган ва у билан бирга ишлаган барча кишилар қалбида ҳамиша сақланади.

И. А. Каримов, Д. Д. Берков, П. В. Догонкин, А. С. Ефимов, М. Иброҳимов, А. И. Икромов, С. Мамарасулов, М. М. Мирқосимов, Р. А. Попов, Ж. Ҳ. Ҳамидов, Ҳ. Алимова, И. Ҳ. Жўрабеков, Б. Ф. Сатин, А. И. Фозилбеков, Ў. Р. Умарбеков, Ш. С. Зиёмов, С. О. Азимов, Ч. Абутолипов, Н. Ё. Ғоибов, М. А. Гаюбов, А. Долимов, Зулфия, А. Мелибоев, А. Ғ. Мухторов, Т. Н. Нажмиддинов, Ш. Н. Ниёзов, А. Пукемов, Ж. Раззоқов, Р. Р. Раҳмонов, Р. А. Сафаров, С. П. Татур, Уйғун, Н. А. Умеров, Э. Қ. Ҳайитбоев, И. Ш. Шоғуломов, Б. Ю. Юсупов, О. Ёқубов, К. Н. Яшин.

УМРБОҚИЙЛИК

Яхшиликларни ваъда қилиб уйғонувчи тонг бу сафар шум хабар етказди: ёзувчилар учун, шахсан мен учун азиз, қадрли бўлган одам бу дунёдан кўз юмибди. Яқиндагина, хориж сафарига кетишлари олдидан янги асарларини рус ўқувчиларига тақдим этиш ҳақида гаплашган эдик, сўнгги учрашувда «Совет Ўзбекистони» газетасини бугунги кун талаблари даражасига кўтариш муаммолари хусусида фикрлашгандик.

Ўктам ака билан танишганимга йигирма беш йил бўлибди. Чорак асрдан бери чеҳраларидаги мулойим табассум, қарашларидаги самимийлик, табиатларидаги жонкуярлик менга таниш. Дорилфунун талабаси учун «Ленин учқуни» газетаси, ундаги бўлим мудири юқори мансаб саналади. Шундай курсида ўтирган одам, бир-икки китоб чиқариб элга танилган ёзувчи редакцияга ийманиб қадам босган талабани илиқ меҳр билан қабул қилса, маслаҳат берса, «Яна келиб туринг», деб таклиф этса, ўша талаба бу онни бир умр хотирасига муҳрламайдими? Ўша талаба мен эдим, дейман. Бошқа дўстларим эса «Мен эдим ўша талаба» дейишлари мумкин. Ҳа, Ўктам акадан меҳр кўрган ёш ижодкорлар кўп эди. «Совет Ўзбекистони»да маданият бўлимини бошқарганларида ҳам, Ўзкомпартия Марказий Комитетида ишлаганларида ҳам, Ёзувчилар уюшмасида хизмат қилганларида ҳам ёшлардан меҳрларини дариғ тутмас эдилар. Пойтахтдан йироқда яшаётган дўстларим баъзан ҳаяжонланиб менга қўнғироқ қилардилар: «Газетада чиққан ҳикоям (ёки шеърим) Ўктам Усмоновга маъқул келибди, бугун хат олдим»...

Очиғини айтсам, ёшларнинг ижодини синчиклаб кузатадиган ёзувчи кам, айниқса масъул вазифадаги ёзувчиларнинг бунга вақт ажратишлари қийин. Ўқиб, ёш ижодкорга икки оғиз илиқ гап ёзиб юбориш эса камёб ҳодиса. Ўктам ака ана шундай камёб фазилат эгаси эдилар.

Бугун ошкоралик сабабли ёзувчилар мард бўлиб кетишди, деган киноялли гапларни ҳам эшитамиз. Юзаки кузатганда шундай туюлади. Аслида эса бундан беш-ўн йил муқаддам ҳам жиддий масалаларни дадил қаламга олган ёзувчиларимиз ҳам бор эди. Ўктам Усмонов ана шу истеъдод соҳибларининг бири эдилар. Ёзувчининг «Гирдоб» романида акс этган ҳаётий муаммолар, «Бировга қолган кунинг» каби ҳикояларида айтилган гапларни ҳозир биз такрорлаб, кўкракка уриб, кериламиз. Ўктам ака эса камтарин ижодкор сифатида халқ дардини бадиий асарга кўчириб, ёзувчилик бурчини ҳалол адо этар эдилар.

Биз ўлим олдида чорасизмиз. Яқин одамларимизни ажал қўлидан асраб қололмаймиз. Аммо (афсус, минг афсус) қўлимиздан келадиган ишга ҳам баъзан журъат қилолмаймиз. Қайғуга берилган бу дамда мен шуни айтишим керак, айтмасам, бу ажойиб инсон хотираси олдида ўзимни гуноҳкор ҳис этаман.

Жумҳуриятимиз раҳбариятида ижодкорларга нисбатан нотўғри баҳо берилиб, чоралар кўрилганда кўп қатори Ўктам ака тақдирига ҳам бефарқ қарадик. Ёзувчилар бир бўлиб ҳимоя қила олмадик. Бу — бизнинг айбимиз, бизга юққан касаллик. Бугун, мотам кунида шу касалликдан қутулиш йўлини ўйлашимиз керак. Дунёдан ўтган азизларимиз ҳаёти бизга ўрнак бўлсин, бир-бирмизни авайлашни, бир-биримиздан меҳримизни аямасликни одат қилайлик. Шундагина ўтган устозларимиз, акаларимиз биздан ризо бўладилар.

Ўктам акани сўнгги манзилларига кузатяпману кўз олдимда чорак аср илгариги биринчи учрашув, қулоғим остида эса сўнгги гаплари: «Халқ меҳрига меҳр билан, фидойилик билан жавоб қайтармасак гуноҳ бўлади...» Ўктам ака — инсон боласига хос яхши фазилатлар эгаси — ярим асрлик умри мобайнида халқ меҳрига меҳр билан, фидойилик билан жавоб қайтара олдилар. Бундай одамнинг умри боқийдир.

Тоҳир МАЛИК.

ЮКСАК ИШОНЧ

Республикада сайловолди кампанияси давом этмоқда. Қуйидагилар Ўзбекистон ССР халқ депутатлигига номзодлар деб рўйхатга олинди:

87-Чанок сайлов округидан — Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари А. И. Икромов.

* * *

100-Бордонкўл сайлов округидан — Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари Р. А. Попов.

* * *

113-Келес сайлов округидан — Р. Р. Шредер номли илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасининг бош директори М. Мирзаев ва Тошкент районидаги Навоий номли колхоз бригадири Б. Саидазимов.

* * *

154-Комсомол сайлов округидан — халқ депутатлари Андижон область Марҳамат район Совети ижроия комитетининг раиси К. Ғ. Обидов.

* * *

176-Навоий сайлов округидан — ҳарбий хизматчи Ю. И. Анисимов, ҳарбий хизматчи Н. М. Костечко, Навоий шаҳар партия комитетининг биринчи секретари А. В. Горностаев ва Навоий кон-металлургия комбинатининг слесари С. Н. Вучичев.

* * *

263-Тўрақўрғон сайлов округидан — Тўрақўрғон қуруқ мева заводининг бригада бошлиғи Х. Аъзамова ва Тўрақўрғон трактор ремонти заводининг катта мастери Н. А. Воҳидов.

* * *

366-Гулбулоқ сайлов округидан — Сирдарё областидаги «Партия XXIII съезди» совхозининг сут соғувчиси Я. Дўсиёрова ва Сирдарё областидаги «Гулбулоқ» совхозининг сут соғувчиси М. Отақулова.

(ЎзТАГ).

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ ФАРМОНИ

ЎРТОҚ М. А. КАГАРОВГА «ЎЗБЕКИСТОН ССР ХАЛҚ РАССОМИ» ФАХРИЙ УНВОНИ БЕРИШ ТЎҒРИСИДА

Графика санъатини ривожлантиришдаги хизматлари ва фоал жамоатчилик ишлари учун Ўзбекистон ССР бадиий фонди «Рассом» комбинатининг график-рассоми ўртоқ Медат Айтохунович **Кагаров**га «Ўзбекистон ССР халқ рассоми» фахрий унвони берилсин.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми Раисининг ўринбосари
Б. БУГРОВ.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Секретари
Л. БЕКҚУЛБЕКОВА.

Тошкент шаҳри,
1989 йил 29 декабрь.

ИБРАТ

Бухоро областининг Пешку районидаги «Маданият» колхози сут-товар фермаси коллективи ўтган йилни муваффақиятли якунладилар. Фермада жами 650 бош қорамол бўлиб, шунинг 233 бошини сигирлар ташкил этади. Шундан 190 таси эса соғин сигирлардир.

Суратда: мазкур ферманинг илғор сут соғувчиси Меҳнат Қизил Байроқ орденли Мақсад Жумаевани кўриб турибсиз. Жонкуяр соғувчи 15 бош сигирни парвариш қилмоқда ва уларнинг ҳар биридан 3500 килограммга етказиб серқаймоқ сут соғиб олди. Илғор чорвадорнинг бу йилги режалари ҳам чакки эмас. 1990 йилда ҳам бу кўрсаткичдан ошириб сут соғиб олмоқчи.

Ҳ. Қурбонов сурати.

• Алоҳида эътибордаги зона

ОРОЛБЎЙИ: энди буёғи нима бўлади?

● Орол ва Оролбўйини қутқариб қолиш юзасидан ҳукумат программасига мувофиқ тузилган «Аралводстрой» ихтисослаштирилган қурилиш бирлашмаси бир йилдан сал кўпроқ вақтдан буён ишламоқда. Шу орада нима ишлар қилинди, буёғи нима бўлади? ЎзТАГ мухбири И. Алимов бирлашма бошлиғи, СССР халқ депутати М. А. САРСЕНОВдан шу ҳақда сўзлаб беришни илтимос қилди.

— Бирлашмамиз КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети ўтган йилнинг сентябрь ойида «Орол денгизи районидаги экология ва санитария аҳволини тубдан яхшилаш, денгиз ҳавзасидаги сув ва ер ресурсларидан фойдаланиш самарадорлигини ошириш ва уларни муҳофаза қилишни кучайтириш тадбирлари тўғрисида» қарор қабул қилиши биланоқ тузилган эди. Дастлабки ойларда зарур ташкилий-техникавий тадбирлар ўтказилди, бўлинмаларнинг структураси такомиллаштирилди. Масалан, икки трест: бири Қўнғиротга, иккинчиси Чимбойга кўчирилди. Яқиндагина сув хўжалиги ва мелиорация объектларини комплекс лойиҳалаш учун «Аралводпроект» давлат лойиҳа-тадқиқот институти очилди, бу институт ҳам «Аралводстрой» таркибидадир. Шу йилнинг декабрь ойида бирлашма таркибида яна икки қурилиш-монтаж тресги — «Мўйнакводстрой» ва «Бухараралводстрой» ташкил этилди.

Ичимлик сув билан таъминлаш масаласи автоном республикада алоҳида аҳамиятга молик муаммо бўлиб турибди. 1989-1990 йилларда 220та чучук сув қурилмаларини фойдаланишга топшириш, минг километрдан кўпроқ водопровод тармоқлари қуриш мўлжалланмоқда. Бу йил ана шу мақсад учун 10,5 миллион сўм ажратилган эди, келгуси йилда иш миқёси жуда кенгаяди: 48,6 миллион сўмни ўзлаштириш керак бўлади, махсус пудрат ташкилоти яъни «Аралсельхозводопроводстрой» лойиҳа-қурилиш бирлашмаси ишга тушади.

Ҳозир зовур сувларини суғориладиган зонадан Орол денгизи акваториясига оқизиш биринчи навбатдаги тадбирлардандир. Ҳозирги вақтда асосий магистраль коллекторлар, яъни бош чап соҳил коллектори, КС-1, КС-3 ҳамда Устюрт коллекторлари реконструкция қилинмоқда. Бу йил ана шу мақсадга ажратилган маблағлар ўзлаштирилди. Келгуси йилдан бошлаб қарорга биноан, автоном республикадаги барча коллекторларда иш бошланади. Бунинг учун ҳозиргига нисбатан қарийб уч баравар кўп — 73 миллион сўм ажратилган.

Биз инвестиция сиёсати принципларининг ўзини ҳам ўзгартирмоқдамиз. Илгариги йилларда 20 минг гектаргача янги ерлар фойдаланишга топширилган бўлса, эндиликда бу 0,7 минг гектардан ортаётгани йўқ. Бу янги совхозларни лойиҳадаги даражага етказиш учун зарур бўлган майдонлардир. Капитал маблағларнинг асосий қисми дренажлар қуриш, сувнинг шимилиб кетишига қарши тадбирлар кўриб, (илгари одатда буларни унутиб қўйишар эди), илгаридан ҳайдаб келинаётган ерларни комплекс реконструкция қилишга сарфланмоқда.

Амударё дельтасига сув чиқариш ва Мўйноқ районида тартибга солиб туриладиган сув ҳавзаларини бунёд этиш муҳим экологик ва хўжалик аҳамиятига эгадир. Дарё оралиғи сув омбори тез суратлар билан қурилмоқда. Мўйноқ ва Рибачье кўрфазларига сув қуйиш юзасидан ишларни бажариш ҳам мўлжалланмоқда.

— Малик Абилбекович, бу объектларни қуриш бирлашманинг асосий юмуши эканлиги равшан. Аммо шу тариқа ижтимоий-маданий-маиший объектлар яна нарига суриб қўйилмайдими?

— Келинг, рақамларга назар ташлайлик. 1989 йилда 77 минг квадрат метр уй-жой, 7 минг 700 ўқувчига мўлжалланган мактаблар, 605 ўринли болалар боғча ва яслилари, 570 беморни қабул қилишга мўлжалланган амбулаторийлар, ошхоналар, маиший. хизмат пунктлари, ҳаммомлар, дўконлар... ишга туширилди. 1990 йилда бундай объектлар қурилиши кўпаяди, кўпайганида ҳам баъзи объектлар бўйича 2-3 баравар кўпаяди.

Умуман янги йил учун 300 миллион сўм капитал маблағ ажратилган. Бу — 1989 йилга нисбатан 1,7 баравар кўпдир.

— Аммо ҳар қалай, катта ишда одатда катта қийинчиликлар ҳам бўлиб турадди...

— Афсуски, шундай. Моддий техника таъминотидаги нуқсонлар ишнинг «белига» тепмоқда. Цемент, ёғоч-тахта, темир-бетон буюмлари, ғишт ҳамиша етишмай турибди. Ёрдам сўраб ҳукуматга Орол муаммолари билан шуғулланаётган депутатлар группасига, таъминот ташкилотларига мурожаат қилдик. Иш бир оз яхшиланди, аммо... барибир кўнгилдагидек эмас.

Ҳозирнинг ўзидаёқ 1990 йилда ҳам металл прокати, ёғоч-тахта, темир-бетон буюмлари, ғишт, дераза ойна етишмайди деган тахминлар бор. Автоном республикадаги Каттагар темир-бетон заводи бизни жуда доғда қолдирмоқда, ушбу корхона темир-бетон буюмларнинг барча турларини етказиб беришни барбод этди.

Шуларнинг барчасини ҳисобга олиб, ўзимизнинг қурилиш саноати корхоналарини кўпайтириш чораларини кўряпмиз. Янги йилда Қораўзакда ғишт, Берунийда темир-бетон буюмлари, Шайхжайлида тош майдалаш-саралаш заводларини фойдаланишга топширишни мўлжаллаб турибмиз. Мавжуд корхоналар, шу жумладан уйсозлик комбинатининг қувватлари ортади.

Цемент таъминоти чатоқ. Бирлашмамизга 1990 йилда қарийб 300 минг тонна цемент зарур бўлади, ўн учинчи беш йиллик йилларида цементга эҳтиёж бир ярим-икки баравар ортади. Шунинг учун автоном республикада цемент заводи бунёд этилиши кераклигига аминман. Бу ерда дурустгина хом ашё базаси ҳам бор.

Ва ниҳоят, сўнги мулоҳаза! «Аралводстрой»да 20 мингдан кўпроқ киши ишлайди. Ишчилар таъминоти бошқармасига ажратилаётган озиқ-овқат фондлари эса сира етарли эмас. Консервалар ва қадоқланган маҳсулотлар айниқса кам. Бундай дейишимнинг боиси шундаки, бизнинг кўп бўлинмаларимиз аҳоли пунктларидан нарида, далаларда ишлайдилар, уларга узоқ вақт сақланадиган маҳсулотлар керак.

Шу қадар муҳим вазифаларни ҳал этаётган эканмиз, аввало одамлар ҳақида ғамхўрлик қилишимиз керак, шундай қилсаккина уларнинг самарали меҳнат қилишларига эриша оламиз.

• Муаммо ўз ечимини кутмоқда

АВАРИЯДАН СЎНГ

МУБОРАК (Қашқадарё области), 2 январь. (ЎзТАГ мухбири В. Шумайлов). Бугун, авария оқибатлари тугатилганидан кейин, Муборак иссиқлик электр маркази газни қайта ишлаш заводига яна буғ бера бошлади. Бу корхонага дарҳол жадал технологик режимга киришиш имконини берди — тозаланган газнинг пландан ташқари дастлабки минг кубометрлари истеъмолчиларга жўнатилди. Совуқ тушиб қолган шу кунларда қўшимча ёнилғи жуда асқотади.

Декабрь ойининг охирларида иссиқлик электр марказида портлаш юз бериб, шундан кейин соатига 500 тонна буғ ишлаб чиқаришга мўлжалланган қозон-агрегатлардан бирини тўхтатишга тўғри келган эди. Тахмин қилишларича, фойдаланувчиларнинг масъулиятсизлиги аварияга сабаб бўлган. Вазни 8,5 тонна бўлган вентиляторнинг каттагина валидаги подшипник ўз вақтида мойланмаган экан. натижада у йўл қўйиб бўлмайдиган даражада қизиб, синиб кетган. Вал ҳам, вентилятор ҳам ишдан чиққан.

Муборак иссиқлик электр марказида афсуски, аварияларга кўникиб қолишган. Балки шунинг учундир, бу ерда анча оператив ҳаракат қилинди — тезда шошилинч чоралар кўрилди. Дарҳол Навоийдан Муборакка автомашинада алмаштириш учун керак бўлган

 вални олиб келишди. Янги йил арафасида ўрнатишди ва байрам кунлари эса юргизиб синаб кўришди. Буларнинг ҳаммаси албатта текинга тушмади, завод 40 минг сўмликдан кўпроқ зарар кўрди. Декабрь ойида халқ хўжалигига миллионлаб куб метр газ кам етказиб берилди. Лекин энди қолоқликка барҳам берилаяпти.

Муборак газчилари қўшни иссиқлик электр марказини энг ишончсиз шериклардан бири, деб ҳисоблашади. Бешта республикадаги истеъмолчиларни ёнилғи билан таъминлайдиган газни қайта ишловчи корхона ўз технологик қурилмаларининг тўхтаб қолишидан доимо хавфсираб туради. Ўтган йили бу ерда бир неча марта авария бўлган эди, янги йилда ҳам шундай бўлмаслигига кафолат йўқ. Муборак шаҳри қурилишининг кечикиб кетаётганлиги, кўпгина ижтимоий-маиший муаммоларнинг ҳал қилинмаганлиги туфайли коллективда юзага келган қўнимсизлик ва бунинг натижасида малакали кадрларнинг етишмаётганлигини бу ердагилар адолатли тарзда ана шундай аҳволнинг сабаби, деб ҳисоблашмоқда.

• Ўзбекистон журналистлар уюшмасида

ВЕТЕРАНЛАР УЧУН СОВҒА

Ўзбекистон Журналистлар уюшмаси правлениесининг президиуми янги йил арафасидаги ўз мажлисида пенсионер журналистларнинг моддий аҳволини яхшилаш тўғрисида қарор қабул қилди.

1 январдан СССР журналистлар жамғармаси маблағларидан республика оммавий ахборот воситаларида ишлаган ижодий уюшма аъзоларига, шунингдек қаердадир ишлашни давом эттираётган журналистлар пенсияларининг ойига 120 сўмга етмаган қисмини қўшимча тўлаш режалаштирилди. Бу эндиликда журналистларнинг қўшимча иш ҳақларини ҳисобга олмаган ҳолда улар оладиган энг кам даражали пенсия бўлади.

Президиум адабиёт, санъат ва архитектура соҳасида Навоий номли ва Ҳамза номли Ўзбекистон ССР Давлат мукофотларига маблағ ажратишда Ўзбекистон Журналистлар уюшмаси ўз улушини қўшиши ҳақида қарор қабул қилди. Журналистлар ташкилотларига матбуот, радио ва телевидение ходимлари ичидан — катта ижтимоий-сиёсий аҳамиятга эга бўлган ҳамда юксак маҳорат билан ёзилган мақолалар учун ана шу мукофотларга кўрсатиш мақсадида номзодлар танлаш таклиф этилди.

Мажлисда Ўзбекистон Журналистлар уюшмасининг 1990 йил иш плани тасдиқланди. Тошкент журналистлар ташкилоти правлениесининг бошланғич журналистлар ташкилотларига раҳбарлик қилиш борасидаги ишлари тўғрисидаги, шунингдек бошқа бир қанча ташкилий-ижодий масалалар кўриб чиқилди.

• Редакция почтасидан

ТАЪЗИМ

Фалокат кўз билан қош ўртасида туради деганлари рост экан. Афғонистондан соғ-саломат қайтиб, бахтсиз ҳодиса туфайли ногирон бўлиб қолганимга ҳам бир йилдан ошди.

Бўстон посёлкаси шифохонасидан Тошкентдаги Ўзбекистон травмотология ва ортопедия илмий-текшириш институти клиникасига олиб келишганида жароҳатим оғир эди. Олти ой мобайнида 5 марта ўтказилган операциялардан кейин ҳар сафар кўзимни очар эканман, бошимда меҳрибонлик билан парвона бўлаётган оқ халатли кишиларга илтижо билан термулардим. Ўша кезлар кенг дунё кўзимга тор кўриниб, ҳаётдан умидимни узгандим. Агар ўз касб бурчига содиқ шифокорлар бўлмаганда, билмадим аҳволим нима кечарди.

Оёққа туришим учун шу клиниканинг бош врач ўринбосари Т. Эшев, А. Облоқулов каби врачларидан тортиб то оддий ҳамширасигача астойдил ҳаракат қилишди десам муболаға бўлмайди.

Умидсизликка тушган бемор учун бир оғиз ширин сўз айтиш, меҳрибонлик кўрсатиш баъзан дори-дармондан кўра тезроқ таъсир этар экан.

Эл-юрт соғлиғи йўлида фидокорона меҳнат қилаётган ана шундай оқ халат соҳиблари қаршисида бош эгиб таъзим қилгим келади.

Б. ЗОИРОВ,
Сирдарё областининг Зарбдор посёлкаси.

• Абдулла Қодирий таваллудининг 95 йиллигига

ДЎСТЛАР ҚАЛБИДА

Совет шарқи романнавислигининг асосчиси Абдулла Қодирий асарлари инқилобдан кейинги йиллардаёқ Ҳамза, С. Айний, М. Сўфизода асарлари каби фақат Ўрта Осиёдагина эмас, балки Марказий Россия, Қрим, Кавказ орти ва Волга бўйи, ҳатто Шарқий Туркистон, Эрон, Афғонистон, Туркия, Германия каби мамлакатларда ҳам чоп этилди. 20-йилларнинг охирлари ва 30-йилларнинг бошларига келиб, айниқса кенг ёйилди.

Унинг роман ва ҳажвий асарлари Иттифоқимиздаги қардош рус, татар, озарбайжон, уйғур, маҳаллий яҳудий, тожик таржимон ва адабиётшуносларининг диққатларини тобора кўпроқ торта бошлади. Ёзувчининг «Калвак Маҳзумнинг хотира дафтаридан» ҳикоялари, «Ўтган кунлар» романидан айрим парчалар Зариф Баширий таржимасида татар тилида (1929), «Меҳробдан чаён» романи С. Ализода таржимаси ва С. Айний муҳаррирлигида тожик тилида (1935), «Ўтган кунлар» Холиф Саид ва Абдулла Қамчинбек таржимаси ва сўзбошиси билан озарбайжон тилида (1928), «Меҳробдан чаён» ва «Обид кетмон»дан айрим боблар Л. Соцердотова таржимасида рус тилида (1935), «Шубҳа» ҳикояси С. Абдуллин таржимасида уйғур тилида (1935) нашр этилди.

Ўзбек танқидчилигида Сулаймон Хўжаев, Миён Бузрук Солиҳовларнинг «Ўтган кунлар» ва «Меҳробдан чаён» романларига ўзбек адабиётидаги новаторлик намуналари сифатида берган баҳоларини ҳисобга олмаганда, унинг мазкур асарлари бу даврда асосан вульгар социологик нуқтаи назардан баҳоланди. Унинг феодал тузумнинг золимона характерини фош этган тарихий романлари («Ўтган кунлар» ва «Меҳробдан чаён») ўтмишни идеаллаштирувчи миллатчилик асарлар (С. Ҳусайн, М. Шевердин), Ўзбекистонда коллективлаштириш ҳаётининг бадиий солномаси бўлган замонавий асарлари («Обид кетмон») колхоз ҳаётини бузиб кўратувчи (Олим Шарофуддинов) намуналар деб талқин қилина бошлади. РАПП, ВАПП каби Бутуниттифоқ ташкилотлари таъсирида бўлган ўзбек танқидчилигида Қодирий ижодига шундай ноҳақ ҳужумлар давом этаётган оғир бир шароитда айрим софдил қардош рус, озарбайжон, татар таржимон ва адабиётшунослари адиб асарларини ўз ўқувчилари орасида қизғин тарғиб ва ташвиқ этибгина қолмай, маҳорат билан таржима ҳам қилдилар.

Жумладан, озарбайжонлик таржимон ва адабиётшунослардан Холид Саид ва Абдулла Қамчинбек «Ўтган кунлар»ни ҳақиқий реалистик асар сифатида баҳолаб, унинг муаллифи Абдулла Қодирийнинг ўзбек адабиётидаги ўрнини озарбайжон реалистик адабиётининг асосчиси Мирза Фатали Охундов билан тенглаштириб ёзган эди: «Ўзбек адабиёти тарихида ҳам, биринчи ўлароқ, ҳаётий тарихий бир роман ёзилиши билан ўзбек ижтимоий ҳаётида, ўзбек халқининг ёзма нафис адабиётида жонланиш орзуси туғилди. «Ўтган кунлар» ўзбек халқининг ўтмишини, хонлар давридаги жоҳилона сиёсатни, халқнинг феодализм даврида чеккан азоб ва уқубатларини кўрсатган бир романдир...

Роман ўзбек адабиётининг биринчи романларидан ҳисобланади, асарда бир тарафдан ўзбек ҳаёти, хотин-қизлар турмуши, уларнинг юмшоқ табиатлари, садоқатлари, ширин одатлари тасвирланган, иккинчи тарафдан ҳам уларнинг оила ичидаги ҳаракатлари нафис суратда кўрсатилган. Абдулла Қодирий ўзбекларнинг Мирза Фаталисидир. Бу роман Ўзбекистонда ҳар бир саводхон ватандош томонидан севилиб-севилиб ўқилмоқдадир». (Абдулла Қодирий «Отан гунлар», Боку, 1928 й.)

Татар ёзувчиси ва таржимони Зариф Баширий эса Абдулла Қодирий асаридаги баъзи бир ғоявий зиддиятларга қарамай, унинг маҳоратига юксак баҳо беради: «Ул ўзининг йирик романларида олган даврнинг турмушини ниҳоятда жонли қилиб кўрсатади, ўша даврнинг жонли одамларини гавдалантиради. У ниҳоятда равон, ширали ва маъноли қилиб тасвирлайди. Унинг асарларини ўқиганда бутунлай эриб, ғарқ бўлиб кетасан. Тил ширали ва содда.

Унинг 1923 йилдан кейин «Ўтган кунлар» номида йирик бир романи босилди. Мундарижаси Худоёрхон давридан олиниб ёзилган бу романни ўқиган вақтда ўзингни бутулай шу даврнинг қаҳрамонлари орасида юргандай ҳис қиласан. Худоёрхон замонасидаги идора усулин, у ердаги фисқ фужурларни, ўзбек турмушидаги ярамас одатларни фош этиб, қаттиқ танқид қилган бу роман ҳақиқий реалистик йўл билан ёзилган. (З. Баширий. Ўзбек адабиёти. (Қозон. 1929 йил. 15-16 бетлар).

Рус турколог олими, марҳум академик К. Юдахин «Қисқача ўзбек-рус луғати» (Тошкент. Издательства Акционерский общество. «Средазкнига», 1928 йил) китоби сўз бошисида «Луғатга асос қилиб, шу даврда Ўзбекистон территориясида нашр этилган газета (1924—1925 йилларда) билан бирга ҳозирги замон ўзбек адиблари асарларидан Абдулла Қодирийнинг уч қисмдан иборат «Ўтган кунлар» романидаги сўзлар ҳам» олинганлигини қайд қилган. Машҳур турколог профессор Е. Д. Поливанов Абдулла Қодирий билан қадрдон ва унинг асарларининг мухлиси эди.

Таниқли рус таржимони Л. Соцердотова А. Қодирий тарихий ва замонавий асарларининг таржимони ва тарғиботчиси бўлибгина қолмай, шахсга сиғинишнинг фожиали йилларида ёзувчини ноҳақ туҳмат ва ҳужумлардан жасорат билан ҳимоя қилган, бунда ҳатто у ўзининг хавфсизлигига таҳдид бўлаётганлигига қарамай, Қодирий ноҳақ айбланаётганлигини очиқ айта олган эди:

«Саволлар: Ковалчук (Л. Соцердотовага): Сизга Абдулла Қодирийнинг сиёсий башараси маълумми?

Соцердотова: Ҳа, мен уни биламан, у озодликда юрипти.

Ковалчук: Сиз Қодирий тақдирида актив иштирок этганмисиз?

Соцердотова: Ҳа, муайян даражада... Мен Абдулла Қодирийнинг халқ душмани эмаслигига ишонаман.

Ковалчук: Сиз ўртоқ Сталинга хат ёзганмисиз?

Соцердотова: «Ҳа, мен Қодирийга ёрдам қилдим. Мен ёздим. Хат СССР Ёзувчилар союзи ва ўртоқ Мехлис («Правда»)га йўлланган бўлишига қарамай, негадир қайсидир йўллар билан хатнинг қоралама нусхаси бу ердаги ёзувчилар союзига келиб тушган...

Малишева: (справка); Ўртоқ Соцердотова Қодирий учун мендан пул беришни қатъий талаб қилди. Бу гап унинг сиёсий жиҳатдан ишончсиз киши эканлиги тўғрисида гап бўлгандан кейин айтилди. Мен рад этдим...» (ЦГА ЎзССР, фонд 23, 56, опис 1, ед. хр, 27, 3-4 бетлар).

Қардош халқлар таржимон ва олимлари, ёзувчиларида Қодирий асарларига бўлган бундай меҳр ва муҳаббат кейинги йилларда ҳам сусаймай, аксинча кучайиб борди. Унинг асарларини оригинал (асл нусхалар)да ўқиган Е. Э. Бертельс, М. Авезов, С. Муқанов, Л. Климович, Ж. Икромий, Б. Кербобоев, Х. Деряев, Н. Владимирова каби таниқли рус, қозоқ, тожик, туркман олимлари ёзувчи оқлангандан кейинги йиллардан бошлаб, унинг асарларини ўз она тилларига ўгириш, тарғиб ва ташвиқ ишларида бошқош бўлдилар.

Жумладан, марҳум қозоқ ёзувчиси, академик Мухтор Авезов Қодирий романларини совет шарқи халқлари адабиётлари тарихидаги ўрнига баҳо бериб «Абдулла Қодирий (Жулқунбой) юксак романлар яртади. Унинг романлари йигирманчи йилларда гўё текис саҳрода тўсатдан Помир тоғлари каби пайдо бўлди. Унинг асарларини Қурмонғози ёки Чайковский куйларини тинглагандай дам олиб, мириқиб гашт қилиб ўқийсан» деб ёзган эди.

«Ўтган кунлар»нинг татар тилига таржимони, таниқли шарқшунос олим марҳум Мустафо Нўъмон ҳам Абдулла Қодирий ижоди хусусида фахрланиб шундай деган эди: «Ўтган кунлар» романи бутунги совет даврида... ўзбек халқининг ўтмишидаги оғир ҳаётини бутун мукаммаллиги билан гавдалантиради. У вақтларда ҳукм сурган феодал бошбошдоқликлар, реакцион руҳонийларнинг сотқинлик сиёсатини, халқ онгини заҳарлаб, унга кўрсатган зарарли таъсирларини ниҳоятда усталик билан фош қила олган. Бу роман бизнинг татар ўқувчиларига қардош ўзбек халқи турмушининг ранг-баранг томонлари, ўтмишда кечирган оғир кунларини кўз олдига келтиришларига ёрдам беради. Асарни ўқиб чиқиш халқимизнинг ҳам қора кунларини эсга тушириб, ўша оғир ҳаёт билан бугунгисини қиёслаб, бугунги совет воқелиги учун юракларда фахрланиш, шодлик туйғулари уйғотажак» (Абдулла Қодирий, «Ўтган кунлар». Қозон. 1959. 7-8 бетлар).

Қардош халқлар таржимонлари, олимлари, ёзувчиларининг турли тарихий даврларда Абдулла Қодирий асарларига бўлган бундай самимий муносабатлари адиб мансуб ўзбек халқига, унинг бой адабий ва маданий меросига бўлган меҳру муҳаббат ва самимий дўстлик туйғуларининг ёрқин рамзидир.

Шерали ТУРДИЕВ,
филология фанлари номзоди.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

«АГРОПРОМРЕМОНТ» РЕСПУБЛИКА ИЛМИЙ-ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИНИНГ
МАШИНАСОЗЛИК КОНСТРУКТОРЛИК-ТЕХНОЛОГИЯ БЮРОСИ (КТБМ)

РЕСПУБЛИКА АГРОСАНОАТ КОМПЛЕКСИ машинасозлик ишлаб чиқаришини йўлга қўйишни таъминлаш юзасидан илмий-техника соҳасидаги каби бевосита амалиётда ҳам бой тажрибага эга.

Бизнинг бюро конструкторлик, технология, шунингдек, экспериментал-ишлаб чиқариш бўлимларига эга бўлиб, уларда сизларнинг буюртмаларингизни энг қисқа муддатда ва фақат юқори даражада сифатли бажариб беришга лаёқатли малакали мутахассислар ишлашади.

БИЗНИНГ БЮРО ХИЗМАТИГА ҚУЙИДАГИ ИШЛАНМАЛАР КИРАДИ:

— турли хил технологик ва ташкилий жиҳозлаш ва машинасозлик маҳсулотлари, қишлоқ хўжалиги техникасини тайёрлаш учун мосламалар;
— кўтарма-транспорт қурилмалари (исталган типдаги рольганглар, конвейерлар, манипуляторлар),
— турли соҳа корхоналари учун нострандарт ускуналар;
— халқ истеъмол моллари.

БЮРО ТЎҒРИДАН-ТЎҒРИ ХЎЖАЛИК ШАРТНОМАЛАРИ АСОСИДА ҚУЙИДАГИЛАРНИ АМАЛГА ОШИРАДИ:

— машинасозлик, ускуналарни синаш, жиҳозлар, асбоб-ускуналар учун конструкторлик-технологик ҳужжатларини ишлаб чиқиш;
— машинасозлик конструкторлик-технология бюросида ишланган машина ва ускуналарнинг тажриба намуналарини тайёрлаш;
— машинасозлик буюмларига сарфланадиган материаллар нормасини ишлаб чиқиш.

Биз сизларга машинасозлик маҳсулотларини чиқариш, технология жараёнларини механизациялаш ва автоматлаштириш самарали воситаларини ишлаб чиқиш, шунингдек илғор ишлаб чиқариш технологияси бўйича халқ истеъмол молларини ишлаб чиқаришга тайёргарлик кўришда инженерлик хизматини кўрсатишимиз мумкин.

ТАШКИЛОТЛАР, КОРХОНАЛАР, САНОАТ КООПЕРАТИВЛАРИНИНГ РАҲБАРЛАРИ!
БИЗ СИЗЛАР БИЛАН ҲАМКОРЛИК ҚИЛИШДАН БЕҲАД ХУРСАНДМИЗ!

Адрес: 700059, Тошкент шаҳри, Шота Руставели кўчаси, 77-уй. Телефонлар: 53-40-47, 53-14-43, 53-66-02.

КОРХОНАЛАР, КОЛХОЗЛАР, СОВХОЗЛАР, ҚУРИЛИШ КООПЕРАТИВЛАРИ
Диққатига!
Республика «АГРОПРОМРЕМОНТ» ишлаб чиқариш бирлашмасининг
ЖИЗЗАХ РЕМОНТ ЗАВОДИ
СИЗЛАРГА
390x190x188 мм.ли девор учун ишлатиладиган бетон тошларни ишлаб чиқариш учун
ВС-01 ВИБРОСТАНОГИНИ

ТАКЛИФ ҚИЛАДИ

Вибростанокнинг ишлаши бетон қоришмани вибратор ёрдамида зичлашга асосланган. Технология бинолар ичи ва очиқ майдонларда тошларни қолиплашни кўзда тутади.

ВС-01 вибростаноги 220 в кучланишли токда пасайтирувчи трансформатор орқали ишлайди.

Бир вақтнинг ўзида 4 дона тош қолипланади.

Вибрастанокнинг габарит ҳажми 2095x860x1780 мм бўлиб вазни 425 килограмм.

Ҳар бир дастгоҳнинг йиллик иқтисодий самарадорлиги 2,2 минг сўмни ташкил этади.

ВС-01 вибростаногининг улгуржи нархи — 2700 сўм.

ВС-01 вибростаноги иқтисодий жиҳатдан самарали, фойдаланиш осон бўлиб қишлоқ қурувчилари учун ишончли ёрдамчи бўлади.

Дастгоҳни тайёрловчи заводнинг адреси: 708000, Ўзбекистон ССР, Сирдарё области, Жиззах шаҳри, Партия XXII съезди кўчаси, 104-уй. Жиззах ремонт заводи.

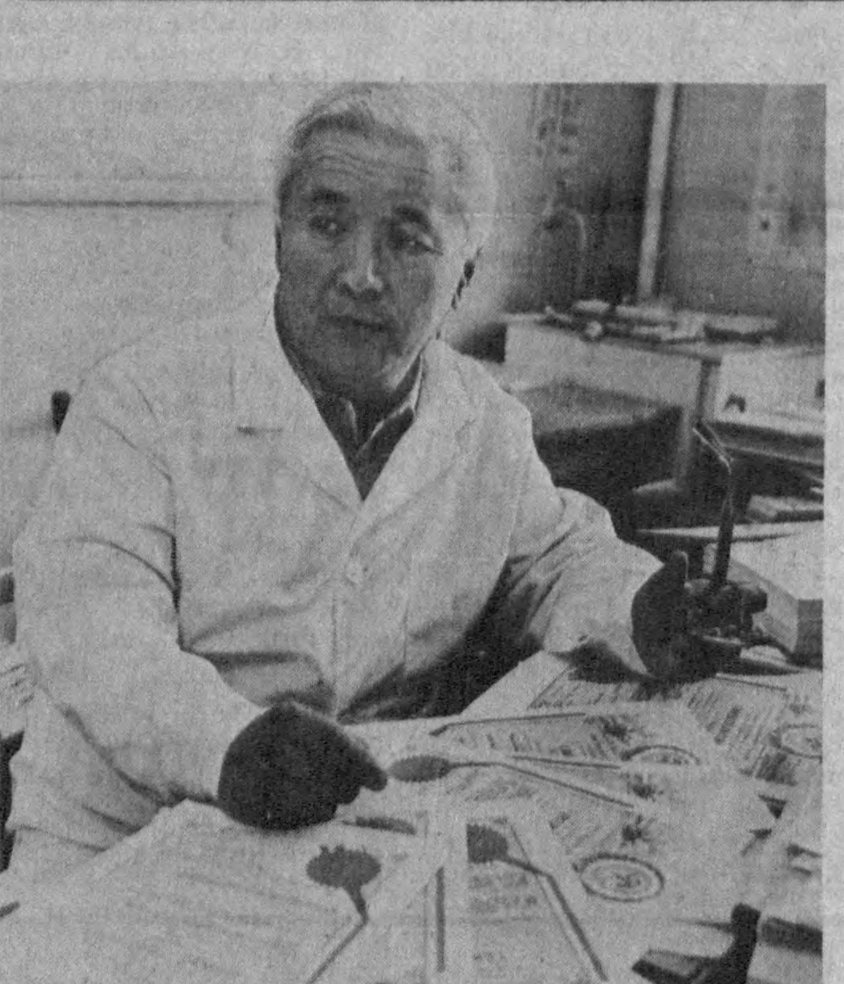

САМАРҚАНД. Ўзбекистон ветеринария илмий-тадқиқот институти олимларининг шу кунларда олиб бораётган илмий ишлари диққатга сазовордир. Улар турли касалликларга чалинган қорамолларни даволаш усулларини ишлаб чиқдилар. Бунинг учун улар 6 маротаба муаллифлик гувоҳномасини олишга муяссар бўлдилар. Бу ишланма Ўрта Осиё республикалари хўжаликларида кенг қўлланилмоқда.

Суратда: институт лабораторияси мудири, профессор М. Раҳимов.

Р. НУРИДДИНОВ сурати (ЎзТАГ).

• Фарғона воқеаларининг акс-садоси

К. Толипов раислигидаги Фарғона область судининг суд коллегияси халқ маслаҳатчилари М. Иназаров ва М. Абдураҳмонова иштирокида 1963 йилда туғилган қувасойлик Р. Исмоиловнинг безорилик муддаолари туфайли одам ўлдирилганлиги тўғрисидаги жиноий ишини тинглашни ниҳоясига етказди. У 13 йил озодликдан маҳрум этилишга ҳукм қилинди. Шундан дастлабки уч йилини турмада, қолган муддатни қаттиқ режимдаги ахлоқ тузатиш меҳнат колониясида ўтайди.

Фарғона области аҳолиси ушбу жараённи зўр эътибор билан кузатди. Дастлабки тергов материаллари ва суд хулосаларидан кўриниб турибдики, Р. Исмоиловнинг Қувасойдаги ҳуқуққа зид хатти-ҳаракатлари, бунинг натижасида И. Абдураҳмоновнинг ўлдирилиши июнь ойида қонли фожиага айланиб кетган миллатлараро адоватнинг авж олишига туртки бўлган эди. Судда гувоҳлик берганлар Р. Исмоилов безорилик хатти-ҳаракатларида фаол қатнашганлигини, жамоат тартибини бузганлигини тасдиқладилар. Гувоҳларнинг кўрсатмалари 24 май куни соат 23 ларда у содир этган жиноят манзарасини тўла-тўкис акс эттириш имконини берди.

Фарғона область судида ўтказилган очиқ процесс икки ҳафтадан кўпроқ давом этди. Тергов органлари содир қилинган жиноятнинг рад этиб бўлмас далил-исботларини судга тақдим этдилар, бу эса суд коллегиясининг ишини енгиллаштирди. Область ва район судларида оммавий тартибсизликларнинг фаол қатнашчиларига оид ишларни тинглаш давом этмоқда.

(ЎзТАГ мухбири).
Фарғона.

* * *

ЖАЗО МУҚАРРАР!

Ушбу хабарни СССР Бош прокурорининг ёрдамчиси, Иттифоқ Прокуратураси тергов группасининг раҳбари **А. В. Фролов** шарҳлайди:

— Яқинда биз ярим йиллик ишга якун ясадик. Фарғона областининг барча районлари прокурорларини таклиф этдик. Бу шунинг учун муҳимки, қонунчиликка риоя этиш, қамоққа олишга ва тинтув ўтказишга буйруқ бериш билан боғлиқ масалалар уларнинг вазифасига киради. Батафсил, жиддий ва ҳамма учун фойдали суҳбат бўлди, деб ҳисоблайман.

Оғзаки билдирилган бир қанча фикрларда, баъзи оммавий ахборот воситаларида гўё СССР Прокуратурасининг тергов группаси юзаки, иккинчи даражали ишлар билан шуғулланмоқда, деган гаплар айтилди. Бу — нотўғри фикр. Ҳозир суд органларига Фарғона воқеаларининг 188 нафар фаол қатнашчисига нисбатан, жумладан, биз ана шу воқеаларнинг ташкилотчилари деб билаётган кишиларга нисбатан 121 та жиноий иш юборилди.

Бизнинг асосий ишимиз айни мана шу жиноятларни аниқлашга қаратилган эди. Ҳақиқатан ҳам, биз июнь-июль ойларида ўғирликка, ўт очиш қуролини, наркотик моддаларни қонунга хилоф равишда сақлашга тааллуқли ишларни судга топширган эдик. Материаллар тўпланишига қараб бошқа группа ҳам — ўғирлик, ўт қўйиш ва одам ўлдиришда бевосита қатнашган шахслар аниқланди. Биз 20 кишини қасддан ўлдирилиши билан боғлиқ саккизта ишни, ўт қўйиш ва талончиликда айбланаётган 85 кишининг 50 та ишини судларга юбордик. Бугунгача июнь ойидаги тартибсизликларнинг фаол қатнашчилари бўлган 105 киши қамоққа олинди, яна 160 киши ана шу ишларга алоқадор бўлганлиги учун суд қилинмоқда. Маълумотлар ана шундай.

Миллатлараро адоват авж олдирилгани тўғрисидаги тугалланган ишларни алоҳида группага ажратиш зарур. Улар 7 кишига нисбатан қўзғатилган бешта ишдир. Ана шу кишиларни оммавий тартибсизликнинг ташкилотчилари деб тўла асос билан айтиш мумкин. Бир мисолни келтираман. Судга топширилган айблов хулосасида Ёқубов деган кимса бу борада ғоят фаоллик кўрсатганлар қаторида тилга олинган. Дастлабки тергов материалларига кўра ва суд муҳокамаси давомида у Қувасойдаги воқеаларнинг ташкилотчиларидан бири бўлганлиги аниқланди. Қувасойдаги воқеалар натижасида милиция ходимларидан 57 киши тан жароҳати олди.

Иш давом этмоқда. Бу ишда хатога йўл қўйишга ҳаққимиз йўқлигини сиз тушунасиз. Айни пайтда суд органлари билан ҳамма вақт ҳам зарур даражада ҳамжиҳатлик ва ҳамкорлик йўлга қўйилган деб бўлмаслигини эътироф этиш зарур. Баъзи судларда, бизнинг назаримизда, ишларни кўриб чиқиш атайлаб кечиктирилмоқда. Биз сентябрь ойидаёқ топширган ишлар судларда шу вақтгача кўрилмай ётибди. Бувайда район судида оммавий тартибсизликлар қатнашчилари билан боғлиқ еттита жиноий иш ноябрь ойигача кўриб чиқилмади, сўнгра судья меҳнат отпускасига чиқиб, материалларни область судига оширди... Буни йўл қўйиб бўлмайдиган иш деб ҳисоблайман. Баъзи мансабдор шахслар суд жараёнларининг ижтимоий-сиёсий аҳамиятини тушуниб етмаяптилар, бу эса зарарли ва кераксиз шов-шувларни келтириб чиқармоқда. Одамлар айбдорлар қилмишига яраша жазоланишини, ҳеч нарса ўз ҳолига ташлаб қўйилмаганлиги, оммавий тартибсизликларнинг фаол қатнашчиларидан ҳеч ким жавобгарликдан қочиб қутилмаслигини билишлари зарур.

Ҳозир биз гувоҳларга бевосита тазйиқ ўтказилаётган ҳолларга дуч келяпмиз. Бундан бир неча ой илгари кўрсатма берган шахслар суд муҳокамаси кечиктириб юборилаётганлиги сабабли ўз сўзларидан қайтмоқдалар. Масалан, Тошлоқ районида яққол шундай воқеа содир бўлди. Судлар дастлабки тергов материалларига кўр-кўрона амал қилишларини ҳеч ким талаб этмайди. Аммо фактлар шуни кўрсатадики, группамиз судларга тақдим этган барча ишлар жуда яхши тайёрланган. 120 ишдан атиги иккитаси қўшимча тергов ўтказиш учун қайтарилди.

Ҳозир биз қасддан одам ўлдиришлар билан боғлиқ ғоят мураккаб ишларни тергов қиляпмиз. 20-25 та шундай иш бор. Январь-февраль ойларида уларни бутунлай тугаллашни мўлжаллаяпмиз. Шу билан СССР Прокуратураси тергов группаси ўз вазифасини бажаради. Бироқ бу Фарғона воқеалари юзасидан тергов тўхтатилади, деган маънони билдирмайди. Биз ҳамкасбларимизга ёрдам бериш учун мазкур областга келдик. Бундан кейинги ишларни уларнинг ўзлари мустақил олиб борадилар.

Учрашувлар чоғида мендан кўпинча: нима учун тергов бунчалик узоқ давом этмоқда? — деб сўрашади. Бу фикрга қўшилмайман. Чунки биз Қўқон, Ўзбекистон ва Тошлоқ районларида бўлиб ўтган воқеаларда иштирок этган 5-7 минг кишидан фаол қатнашчиларни аниқлашимиз керак. Шуни ишонтириб айтмоқчиманки, айбсизлар жазоланмайди. Бундан ташқари бир қанча ҳолларда, агар қонунда бунга рухсат берилса, биз жиноий ишларни ёпиб, материалларни ўртоқлик судларига, балоғатга етмаган ўсмирлар ишлари билан шуғулланувчи комиссияларга топширамиз. Бундай мисоллар анчагина.

Ишларнинг тўртдан уч қисми бўйича, айбланувчилар ва гувоҳларни сўроқ қилиш, уларни расмийлаштириш ўзбек тилида олиб борилди. Ана шу ишлар билан туб миллатга мансуб терговчилар шуғулландилар. Бу эса қамоққа олинганлар рус тилини яхши билмаганлигини баҳона қилиб берган кўрсатмаларидан бош тортган пайтда терговни чалкаштириб юборишнинг кенг ёйилган усулига барҳам бериш имконини вужудга келтирди.

Ниҳоят бир нарсани айтмоқчиман. Мен Фарғона водийсининг қаерида бўлмай, ҳамма жойда «июнь фожиаси такрорланиши мумкинми?», деган саволни беришади. Мен бунга бир хилда: йўқ; деб жавоб бераман.

Фожианинг туб муаммоларини таҳлил этмоқчи эмасман. Аммо Қувасойдаги воқеалар тўғрисида гапирар эканман, месхети туркларининг ўзлари бу ерда кескинликни авж олдиришга кўп жиҳатдан кўмаклашганликлари тўғрисида айтмаслик мумкин эмас. Р. Исмоилов 24 май куни содир этган қотиллик шу зоҳотиёқ зарур даражада принципиал ва ошкора баҳоланмаганлиги пировард натижада қонли фожиага айланиб кетган ғоят мислсиз шов-шувларга сабаб бўлди.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ДАВЛАТ ХАВФСИЗЛИГИ КОМИТЕТИ ВА ИЧКИ ИШЛАР МИНИСТРЛИГИДА

ЖИНОЯТ УСТИДА ҚЎЛГА ОЛИНДИЛАР

Ўтган йилнинг сўнгги куни кооперативлардан катта миқдорда пул ундиришга «ихтисослашган» тошкентлик рэкетчилар тўдасининг жиноий фаолиятига чек қўйилган кун ҳам бўлди. Ўзбекистон ССР Давлат хавфсизлиги комитети билан Ички ишлар министрлигининг ходимлари ўтказган оператив-тергов фаолияти натижасида шаҳар кооперативларидан бирининг ходимидан ўзлари белгилаган «бож»ни олишга уринган товламачилар жиноят устида қўлга олинди.

Жиноятчилар тўдасида 12 киши бўлиб, уларнинг ёши 30 билан 42 ўртасида. Уларнинг ҳаммаси тошкентликлар бўлиб, кўпчилиги илгари судланишган. Қўлга олинганлардан ўқ отувчи ва совуқ қурол, наша, қорадори хом ашёси топилди ва тортиб олинди. Терговни республика Ички ишлар министрлиги олиб бораяпти.

Шундан бир неча кун муқаддам Тошкентнинг Киров районида давлат хавфсизлиги ва милиция ходимларининг оператив-тергов ҳаракатлари билан юлғичларнинг яна бир тўдаси зарарсизлантирилди ва фаолияти тўхтатилди. Уч жиноятчи кооперативлардан бирининг ишчисидан катта миқдорда пул олаётган пайтда қўлга туширилган. Тошкент шаҳар ижроия комитетининг ички ишлар бошқармаси ҳозирги вақтда мазкур иш юзасидан терговни тугалламоқда.

(ЎзТАГ мухбири).

Муҳаррир ўринбосари Т. НАЖМИДДИНОВ.

Корхоналар, ташкилотлар ва ўқув юртларининг раҳбарлари

ДИҚҚАТИГА!

ТОШКЕНТДАГИ «ЭЛЕКТРОНИКА» ФИРМАЛИ МАГАЗИН-САЛОНИ

микросхемалар, ярим ўтказгич асбоблар, конденсаторлар, резисторлар, вакуум ва ўрнатма электрон техника буюмларини етказиб бериш юзасидан
1990 йил учун

БУЮРТМАЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

Буюртмаларни қабул қилиш муддати — 1990 йилнинг 31 январигача.

Ихтисос ва кафолат хатлари реквизитлар тўлиқ равишда кўрсатилган ҳолда, жумладан МФО, банкнинг почта индекси, кўрсатилган ҳамда раҳбар ва бош бухгалтернинг имзоси билан, шунингдек корхонанинг думалоқ муҳри билан тасдиқланган ҳолда қабул қилинади.

Буюртмаларни қуйидаги адресга юборишингизни сўраймиз: 700000, Тошкент шаҳри, Гоголь кўчаси, 38-уй.

Справкалар учун телефон: 33-68-60.

Театр

НАВОИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИДА — 4/I да **Севилья сартароши** (12.00), **Этик кийган мушук** (17.00), 5/I да **Этик кийган мушук** (12.00), **Золушка** (17.00).

МУҚИМИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ МУЗИКАЛИ ТЕАТРИДА — 4, 5, 6, 7/I да **Арча томошалари.**

Цирк

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА — **«Циркда арча» томошалари.**

«Совет Ўзбекистони» газетаси редакцияси партия, касаба союз ва комсомол ташкилотлари газетанинг муҳаррири

Ўктам Иброҳимович УСМОНОВ

вафот этганлиги муносабати билан марҳумнинг оила аъзолари, қариндош-уруғлари ва яқинларига чуқур ҳамдардлик билдиради.

Ўзбекистон ССР Қишлоқ хўжалик давлат-кооператив комитети ҳузуридаги колхозлар ва совхозлар тарихи ҳамда агросаноат комплекси тармоқларидаги илғор тажрибаларни пропаганда қилиш жамоатчилик институти коллективи бўлим мудири Э. А. Азимовга онаси

Ҳикоят АЗИМОВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг аппарати коллективи масъул ходим Э. М. Юсуповга отаси

Маҳмуд ЮСУПОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Ўзбекистон ССР Давлат кутубхонаси коллективи кутубхона директори Р. А. Алимовга онаси

Тошхон СУЛТОНОВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Ўзбекистон ССР Фанлар академияси ўсимлик моддалари кимёси институти коллективи ўсимлик оқсиллари кимёси лабораториясининг катта илмий ходими Д. Ҳошимовга онаси

Робияхон ҲОШИМОВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

«СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ» («Советский Узбекистан») Орган ЦК Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР.

БИЗНИНГ АДРЕС: 700083, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.

БЎЛИМЛАР: партия турмуши — 33-34-69, 32-53-97, 32-57-19, пропаганда — 32-55-70, саноат, қурилиш ва транспорт — 33-47-80, 32-53-14, 32-54-09, қишлоқ хўжалиги — 33-76-04, 32-53-15, 32-53-70, совет қурилиши — 33-12-46, 32-57-20, 32-54-18, фан, маданият ва халқ таълими — 33-44-51, 32-57-21, адабиёт ва санъат — 33-20-36, 32-54-35, 32-55-16, ахборот ва спорт — 33-14-24, 32-55-17, халқаро ҳаёт — 32-54-14, хатлар ва оммавий ишлар — 33-21-43, 32-53-16 32-53-20, 32-53-21, 33-11-49, 32-54-06, коммунистик ахлоқ — 32-54-29, фельетонлар — 32-54-27, иллюстрация — 32-57-22.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси, 700083, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.
Газета офсет усулида, А—2 форматида босилади.

Р. — 04005. № 3. ИНДЕКС 64583. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12